

KAPITOLA 11

Internacionalizace obchodu s technologicky vyspělými produkty

V této kapitole bude analyzován obchod v odvětvích vyspělé technologie (high-tech) a obchod s produkty vyspělé technologie, a to jak v České republice za období 1999-2003 tak ve vybraných zemích, se kterými ČR s high-tech produkty obchoduje. Nutno podotknout, že se jedná o novou oblast hodnocení, za kterou dosud nejsou k dispozici kompletní údaje za všechny země OECD.

11.1 Metodologie

11.1.1 Internacionalizace obchodu s technologicky vyspělými produkty: definice

Metodika a definice dále uvedené vycházejí z příručky o ukazatelích ekonomické globalizace (Handbook on Economic Globalisation Indicators), kterou připravuje OECD.

Definice odvětví s vysokou technologickou náročností (high-technology)

Ve výše zmíněné „Příručce o ukazatelích ekonomické globalizace“ je jako základ pro definování odvětví s vysokou technologickou náročností – vysoké technologické intenzity odvětví zpracovatelského průmyslu – vzato kritérium intenzita VaV (náklady na VaV / účetní přidaná hodnota).

Vysoká technologická náročnost je definována dvěma způsoby – je to definice podle odvětví a podle produktů vyspělé technologie.

Odvětvové pojetí vysoké technologické náročnosti

Zde je hlavním parametrem technologická intenzita odvětví. Podle této intenzity rozlišujeme čtyři skupiny zpracovatelských odvětví (blíže viz kapitola č. 15) (uvádíme i zkratky používané v anglicky psaných publikacích, které jsou dále v textu použity):

- vysoká technologická náročnost (high-tech / HT),
- středně vysoká technologická náročnost (medium high-tech / MHT),
- středně nízká technologická náročnost (medium low-tech / MLT),
- nízká technologická náročnost (low-tech / LT).

Centrem našeho zájmu jsou odvětví vysoké technologické náročnosti (high-tech), definovaná dle „Příručky o ukazatelích ekonomické globalizace“ následovně:

Odvětví vysoké technologické náročnosti (zkrácené názvy)	Klasifikace dle ISIC Rev.3	Odpovídající klasifikace dle OKEČ
1. Letectví a kosmonautika	353	353
2. Léčiva	2423	244
3. Kancelářské stroje a počítače	30	30
4. Elektronika	32	32
5. Vědecké přístroje	33	33

Přehled skupin odvětví dle technologické náročnosti:

Skupina odvětví zpracovatelského průmyslu	OKEČ
Vysoká technologická náročnost (High-tech)	353, 244, 30, 32, 33
Středně vysoká technologická náročnost (Medium high-tech)	(24-244), (352+354+355), 29,31,34
Středně nízká technologická náročnost (Medium low-tech)	23, 25, 26, 27, 28, 351
Nízká technologická náročnost (Low-tech)	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 36, 37

Produktové pojetí vysoké technologické náročnosti

Produktové pojetí doplňuje odvětvové pojetí a otvírá cestu pro podrobnější analýzu obchodu s technologicky vyspělými produkty. Na rozdíl od odvětvového pojetí je technologická intenzita vztažena na určitou skupinu produktů. Od odvětvového pojetí se liší tím, že zahrnuje pouze high-tech produkty, zatímco v odvětvovém pojetí jsou v daném odvětví (OKEČ) zahrnuty i určité produkty, které jsou vyrobeny se středně vysokou technologickou náročností (medium high-tech). Znamená to tedy, že se týká pouze produktů v kategorii high-tech. V současné době nejsou produkty medium high-tech, medium low-tech a low-tech identifikovány.

Seznam high-tech produktů je uveden v následující tabulce. Definice high-tech produktů používá jako základ klasifikaci SITC (Standard International Trade Classification, Rev. 3, OSN), čímž je umožněno získávat data o vysoce technologicky náročných produktech v zahraničním obchodě, která jsou mezinárodně

srovnatelná. V rámci SITC jsou v kapitole č. 4 „Příručky o ukazatelích ekonomické globalizace“ high-tech produkty zařazeny do devíti skupin - viz následující tabulka:

	Skupina	SITC
1.	Letectví a kosmonautika	[7921+7922+7923+7924+7925+79291+79293+(714-71489-71499)+87411]
2.	Počítače-kancelářské stroje	[75113+75131+75132+75134+(7521+7522+7523+7526+7527+7529)+75997]
3.	Elektronika-telekomunikace	[76381+76383+(764-76493-76499)+7722+77261+77318+77625+77627+7763+7764+7768+89879]
4.	Léčiva	[5413+5415+5416+5421+5422]
5.	Vědecké přístroje	[774+8711+8713+8714+8719+87211+(874-87411-8742)+88111+88121+88411+88419+89961+89963+89966+89967]
6.	Elektrické stroje	[77862+77863+77864+77865+7787+77884]
7.	Chemie	[52222+52223+52229+52269+525+57433+531+591]
8.	Neelektrické stroje	[71489+71499+71871+71877+71878+72847+7311+73131+73135+73142+73144+73151+73153+73161+73163+73165+73312+73314+73316+73359+73733+73735]
9.	Zbraně	[891-]

Přehled high-tech produktů obsažených v tabulce:

1. Letectví a kosmonautika (letadla a jejich příslušenství, letecké motory, další navigační systémy)
2. Počítače-kancelářské stroje (počítače a jejich příslušenství, stroje na zpracování textu, fotokopírovací zařízení vyjma neelektrostatických a termokopírovacích zařízení)
3. Elektronika-telekomunikace (videoaparatury, telekomunikační zařízení, tištěné spoje, elektrické řídicí desky 1000 V, optická vlákna, mikrovlnné trubice, polovodičová zařízení, integrované obvody a mikropříslušenství, piezoelektrické krystaly, zařízení pro numerický záznam aj.)
4. Léčiva (antibiotika a léky je obsahující, hormony a léky je obsahující, glykosidy, žlázy, antiséra, vakcíny)
5. Vědecké přístroje (měřicí zařízení a přístroje mimo kompas a zařízení na měření plochy a délky, optická zařízení a přístroje, elektrodiagnostická zařízení pro lékařství, zubní vrtačky, foto a filmové kamery, kontaktní čočky, optická vlákna nepatřící do skupiny 3, ortopedické pomůcky)
6. Elektrické stroje (elektrické kondenzátory, elektrické stroje s individuálními funkcemi, elektrická zvuková nebo světelná signalizační zařízení)
7. Chemie (chemické prvky Se, Te, P, As a B, Si, Ca, Sr, Ba, radioaktivní materiály, syntetické organické barvy a laky, polyetylenetereftalát, insekticidy, desinfekční činidla aj.)
8. Neelektrické stroje (numericky řízené [NC] obráběcí stroje, obráběcí nástroje používající laser a jiné světelné a fotonové paprsky a ultrazvukové a elektrochemické procesy, plně nebo částečně automatizovaná zařízení na odporové a obloukové svařování kovů, plynové turbíny mimo leteckých a jejich části, jaderné reaktory a jejich části, jaderné palivové elementy, stroje a zařízení pro isotopickou separaci aj.)
9. Zbraně

11.1.2 Zdroje statistických dat

Údaje o vývozu high-tech produktů v odvětvovém pojetí členěné podle OKEČ byly získány ze strukturálního statistického šetření výkazu P3-04. Protože se v high-tech odvětvích se vyrábějí i medium high-tech produkty, nemusí uváděná data pro jednotlivá odvětví souhlasit s daty pro produktové skupiny v produktovém pojetí, která jsou uvedena ve analýze. To se týká mezinárodního srovnání údajů.

Údaje o vývozu a dovozu high-tech v odvětvovém pojetí zemí OECD byly získány z tabulek MSTI 2004-1, které jsou pravidelně vydávány OECD.

Údaje o vývozu a dovozu high-tech produktů (zboží) pro produktové pojetí v členění podle SITC získává ČSÚ od GŘ Celní správy. Za rok 2003 jsou zde uvedena zpřesněná předběžná data.

Hodnoty jednotlivých položek jsou udávány v běžných cenách.

11.2 Vývoz a dovoz produktů s vysokou technologickou náročností v ČR

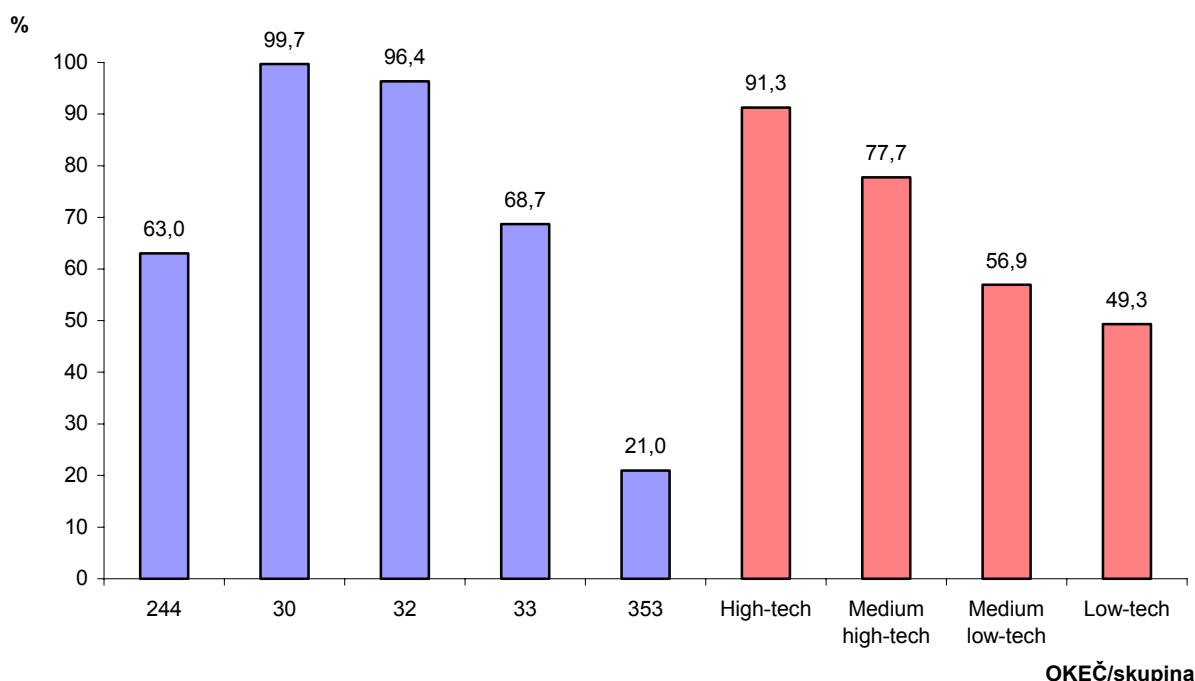
11.2.1 Vývoz a dovoz v odvětvovém pojetí ve zpracovatelském průmyslu

V mezinárodním obchodu s vysoce technologicky náročnými (high-tech) produkty hrají v České republice významnou roli zahraniční afilace podniků. Ve zpracovatelském průmyslu v roce 2002 činil podíl vývozu zahraničních afilací na celkovém vývozu v odvětví high-tech 91,3 %, z čehož vyplývá, že zahraniční afilace jsou hlavními exportéry technologicky vyspělých produktů. V případě odvětví medium high-tech tento podíl dosáhl 77,7 %, medium low-tech 56,9 % a pro odvětví low-tech 49,3 %.

V jednotlivých skupinách high-tech odvětví podíl vývozu zahraničních afilací na celkovém vývozu high-tech produktů dosáhl úrovně větší než 50 %. Výjimku s podílem 21,0 % tvořila pouze OKEČ 353, kam spadá „Letectví a kosmonautika“. U skupiny OKEČ 30 (Kancelářské stroje a počítače) byl podíl vývozu zahraničních afilací velmi vysoký, blížil se téměř 100 %, konkrétně 99,7 %. Obdobně vysoký podíl (96,4 %) byl zaznamenán i v případě OKEČ 32 (Elektronika). Výše vývozu afilací pod zahraniční kontrolou ve zpracovatelském průmyslu u ostatních skupin uvádí následující graf č. 11-1.

Graf č. 11-1:

Podíl vývozu zahraničních afilací na celkovém vývozu za zpracovatelský průmysl pro jednotlivá odvětví high-tech a v členění podle skupin technologické intenzity v roce 2002 (%)

Zdroj: ČSÚ

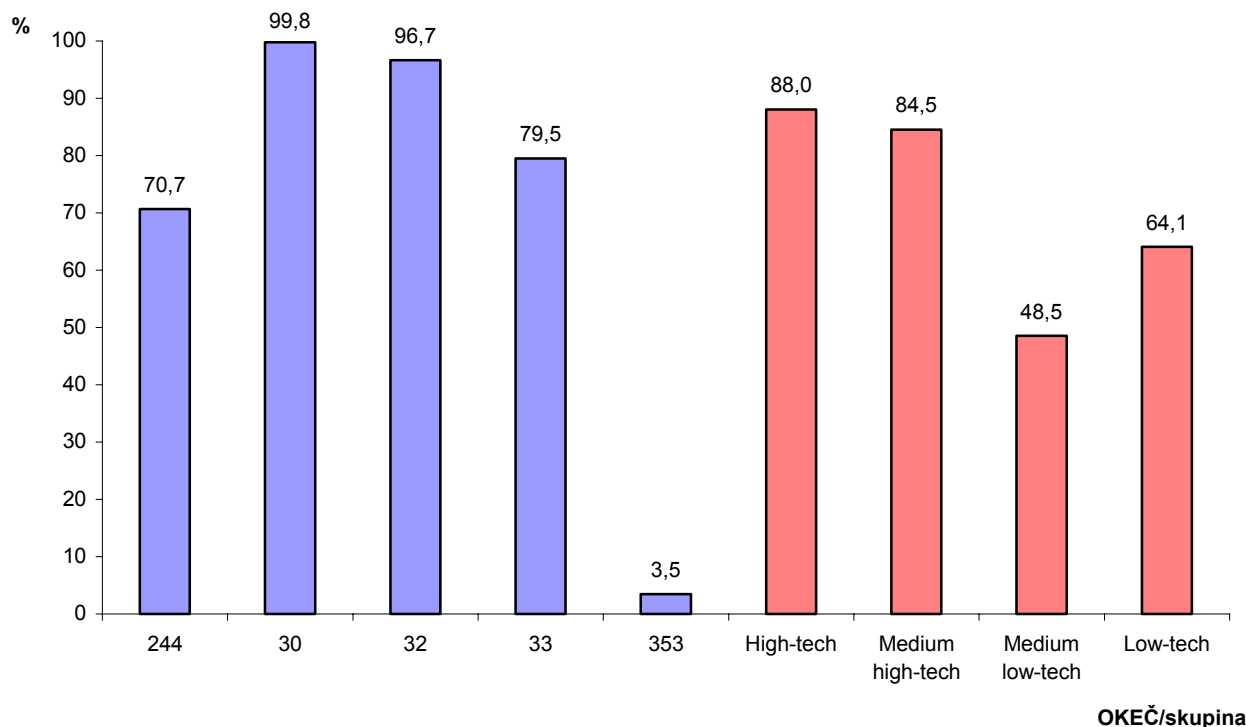
V případě dovozu zahraničních afilací na celkovém dovozu do ČR ve zpracovatelském průmyslu dosáhlo nejvyššího podílu dovozů¹ odvětví high-tech, a to v roce 2002 91,3 %. Stejně jako u vývozu jsou zahraniční afilace hlavními importéry vyspělých produktů. U odvětví medium high-tech činil tento podíl 77,7 %. Nejmenší podíl dovozů zahraničních afilací na celkovém dovozu firem ve zpracovatelském průmyslu zaznamenalo odvětví medium low-tech. Podíl zde dosáhl 48,5 %. Podíl dovozů v odvětví low-tech pak činil 64,1 %.

V jednotlivých skupinách odvětví s vysokou technologickou náročností (high-tech) podíl dovozu zahraničních afilací na celkovém dovozu high-tech produktů dosáhl úrovně větší než 50 %. Stejně jako v případě vývozu produktů s vysokou technologickou náročností. Výjimku s podílem 3,5 % tvořila opět pouze OKEČ 353, kam se řadí „Letectví a kosmonautika“. U skupiny OKEČ 30 (Kancelářské stroje a počítače) byl podíl dovozu zahraničních afilací velmi vysoký, téměř 100 %, konkrétně 99,8 %. Obdobně vysoký podíl (96,7 %) byl zaznamenán v případě OKEČ 32 (Elektronika). Výše dovozu afilací pod zahraniční kontrolou ve zpracovatelském průmyslu u ostatních skupin uvádí následující graf č. 11-2.

¹ Dovozy vyspělých výrobků firem ve zpracovatelském průmyslu jsou hlavně polotovary pro výrobu a technologická zařízení pro výrobu. Zahnut je i dovoz k aktivnímu zušlechťení.

Graf č. 11-2:

Podíl dovozu zahraničních afilací na celkovém dovozu za zpracovatelský průmysl pro jednotlivá odvětví high-tech a v členění podle skupin technologické intenzity v roce 2002 (%)

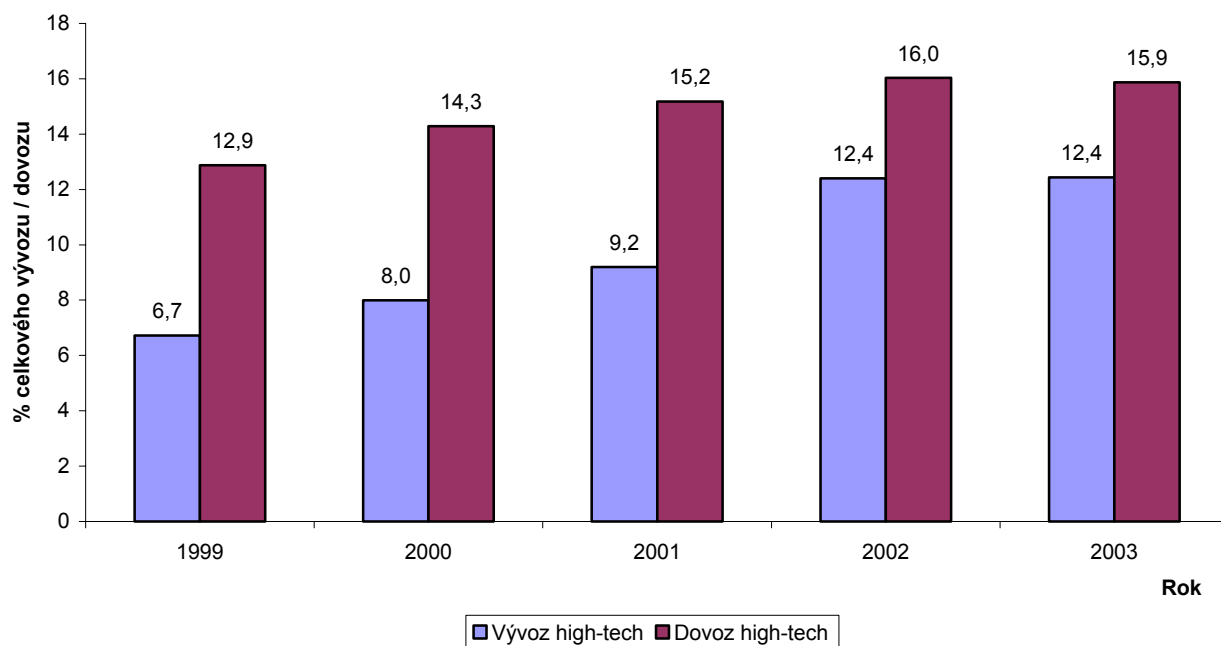
Zdroj: ČSÚ

11.2.2 Vývoz a dovoz v produktovém pojetí

Z pohledu produktového pojetí (vymezení viz metodická část) převyšoval v roce 2003 dovoz produktů s vysokou technologickou náročností (high-tech) do ČR nad jeho vývozem. Podíl high-tech produktů na celkovém vývozu z ČR činil v uvedeném roce 12,4 %, kdežto podíl dovozu těchto produktů do ČR dosáhl 15,9 %.

Graf č. 11-3:

Vývoz a dovoz high-tech (HT) produktů v období 1999-2003 jako podíl na celkového vývozu a dovozu ČR (v %)

Zdroj: ČSÚ

V období 1999-2003 podíl vývozu i dovozu produktů s vysokou technologickou náročností rostl.

Pokud v roce 1999 činil podíl vývozu high-tech produktů na celkovém vývozu z ČR 6,7 %, pak v roce 2003 tento podíl dosáhl již 12,4 %. Podíl dovozu vyspělých produktů s vysokou technologickou náročností se zvýšil z 12,9 % v roce 1999 na 15,9 % v roce 2003. Pozitivní skutečností je významné zvýšení podílu vývozu v období 1999-2003. Podíl dovozu high-tech produktů v letech 2002 a 2003 stagnuje na úrovni 16 %.

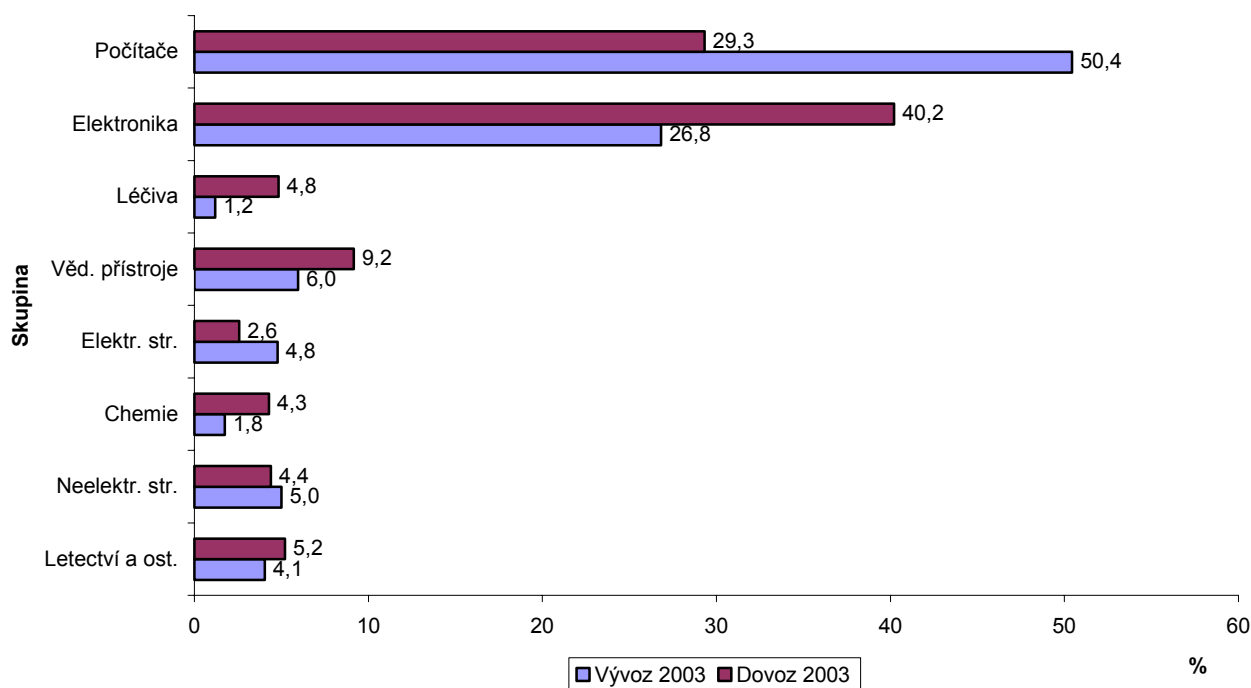
Zvyšování podílu vývozu a dovozu high-tech produktů je důsledkem hlavně výrazného růstu vývozu a dovozu u skupin 2 a 3 od roku 1999. Na vzestupu se nejvíce podílí aktivní zušlechťení (AZ) - tj. položky vývoz zboží po aktivním zušlechťení a dovoz zboží k aktivnímu zušlechťení.

Z grafu č. 11-1 je patrné, že podíl afilací pod zahraniční kontrolou na celkovém vývozu odvětví je u OKEČ 30 (počítače) a 32 (elektronika) velmi vysoký. Zaměření těchto odvětví lze přiřadit ke skupině 2 (OKEČ30) a hlavní části skupiny 3 (OKEČ 32) dle klasifikace produktů podle SITC, kde došlo k výraznému zvýšení vývozu. Lze tedy usuzovat, že hlavní podíl na vzestupu vývozu mají afilace pod zahraniční kontrolou. Dominantní je u těchto skupin vývoz po aktivním zušlechťení, kde je nejvyšší podíl přidané hodnoty a kdy dochází k žádoucímu vývozu práce, nikoliv materiálu.

V produktovém členění nejvyšší podíl vývozu a dovozu high-tech produktů v roce 2003 zaznamenala skupina 2 (počítače) a 3 (elektronika). V těchto dvou skupinách je soustředěn vývoz a dovoz technologicky vyspělých produktů. Jsou zde ale rozdíly v podílu vývozu a dovozu v těchto skupinách. Zatímco ve skupině 2 (počítače) vývoz high-tech produktů převyšuje jejich dovoz, tak u skupiny 3 (elektronika) je tomu právě naopak. Konkrétní výše podílů všech skupin produktů high-tech je uvedena v následujícím grafu č. 11-4.

Graf č. 11-4:

Podíl skupin na celkovém vývozu a dovozu high-tech produktů v roce 2003 (%)

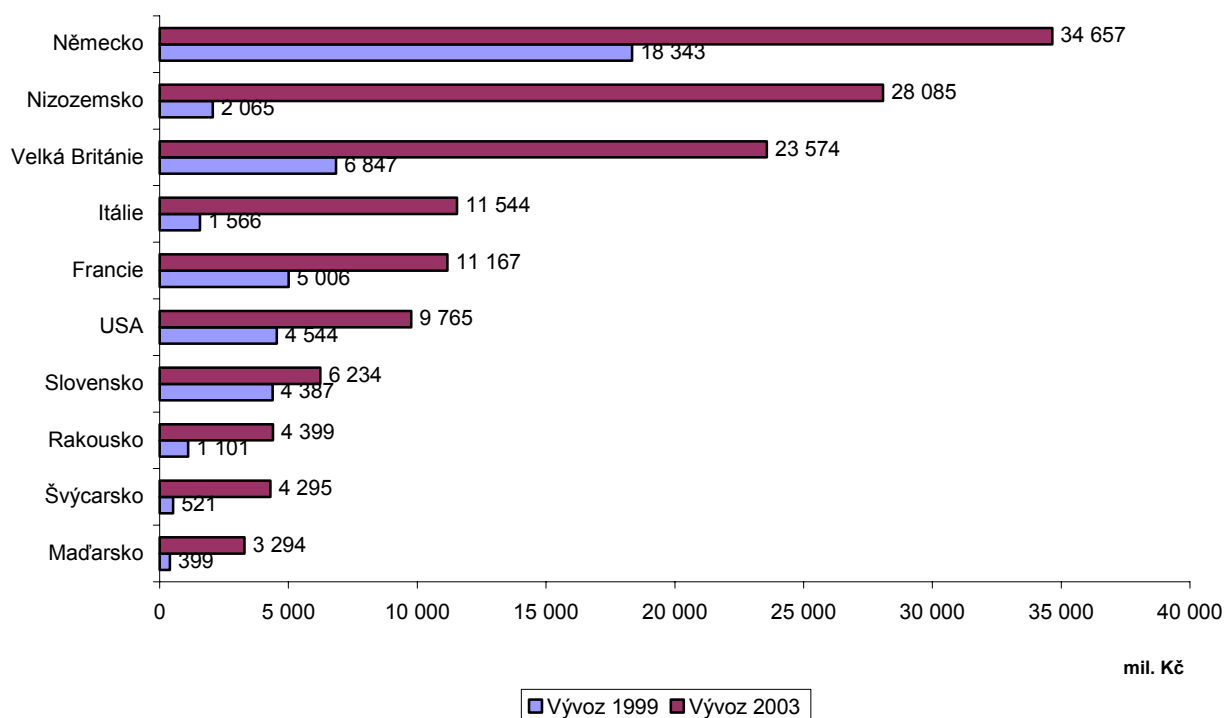

Zdroj: ČSÚ

11.2.2.1 Vývoz a dovoz high-tech produktů v teritoriálním členění

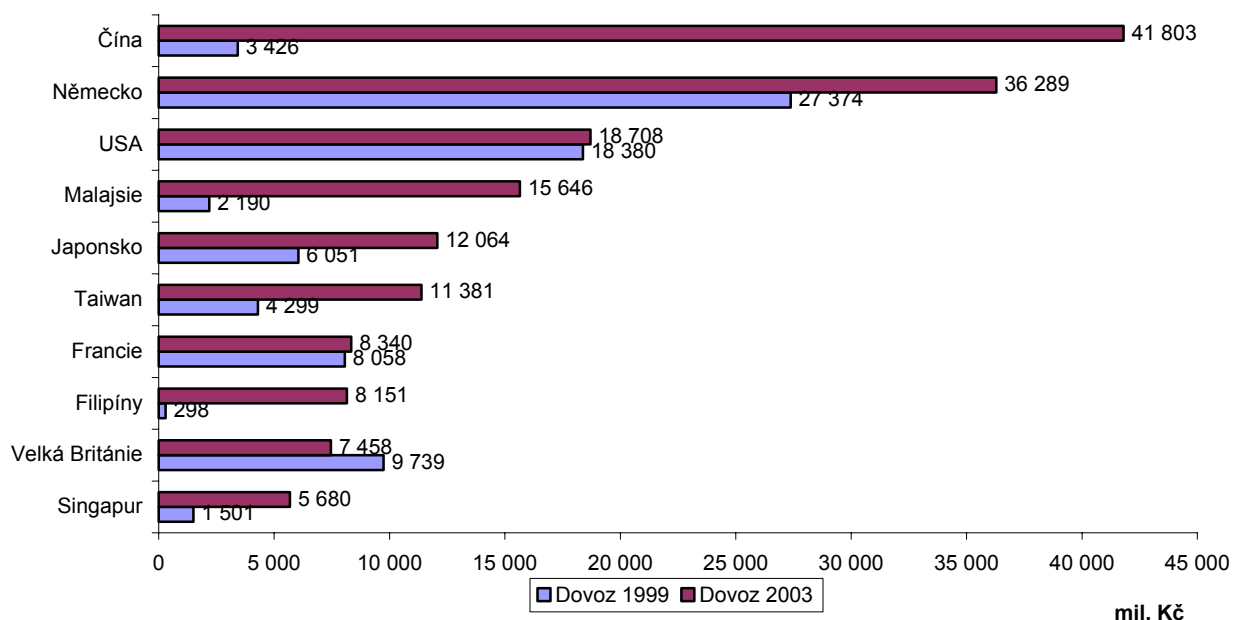
Vývoz a dovoz high-tech produktů v ČR (skupina 1-9 celkem)

Vývoz high-tech produktů z České republiky se v období 1999-2003 zvýšil 2,8krát. Ve vývozu produktů s vysokou technologickou náročností bylo hlavním obchodním partnerem Německo (20,3 % celkového vývozu), následované Nizozemskem (16,4 %) a Spojeným královstvím (13,8 %). Do Spojených států šlo 5,7 % celkového vývozu high-tech produktů. Mezi novými členskými zeměmi EU byl zaznamenán nejvyšší vývoz na Slovensko (3,7 %) a Maďarsko (1,9 %). Vývoz do všech zemí uvedených v grafu č. 11-5 stoupl, největší vzestup byl zaznamenán v případě Nizozemska.

Graf č. 11-5:**Vývoz high-tech celkem z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)²**

Zdroj: ČSÚ

Dovoz high-tech produktů do ČR stoupl v období 1999-2003 1,8krát a zaznamenal v tomto období výraznější změny. Hlavními dovozními partnery v roce 2003 byly Čína (18,3 % celkového dovozu), Německo (15,9 %) a USA (8,2 %). Velký vzestup zaznamenaly i další asijské země: Malajsie (6,8 %), Japonsko (5,3 %), Taiwan (5,0 %), Filipíny (3,6 %) a Singapur (2,6 %).

Graf č. 11-6:**Dovoz high-tech celkem do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

² Pozn.: V grafech č. 11-5, 11-6, 11-8, 11-9 a 11-11 až 11-22 je uvedeno vždy 10 zemí s nejvyšším vývozem z ČR / dovozem do ČR v roce 2003 a srovnání jejich vývozu / dovozu s rokem 1999.

Vývoz a dovoz ČR jednotlivých skupin high-tech produktů (skupina 2 až 8)

V období 1999-2002 bylo saldo vývozu/dovozu high-tech produktů v ČR pasivní. V celém období dovoz produktů s vysokou technologickou náročností převyšoval jejich vývoz, i když tempo růstu vývozu bylo ve sledovaném období vyšší než tempo dovozu. V jednotlivých skupinách high-tech produktů se výše podílů vývozu a dovozu lišila. Nejvýznamnějšími skupinami high-tech produktů byly skupina 2 (Počítače-kancelářské stroje) a skupina 3 (Elektronika-telekomunikace), kde od roku 1999 výrazně rostly objemy vývozu a dovozu.

Růst vývozu produktů skupiny 2 souvisí se vznikem nových podniků v důsledku přímých zahraničních investic (PZI). Vývoz produktů skupiny 3 vyráběných podniky, jejichž vysoký vývoz byl orientovaný na bývalé východní trhy, zaznamenal začátkem 90-let dramatický pokles. Výrazný nárůst vývozu v posledních letech však svědčí o tom, že následkem PZI tyto podniky po přechodu do zahraničního vlastnictví zavedly nové produkty podle požadavku mateřských zahraničních podniků a podařilo se jim tak překonat kritickou situaci ze začátku devadesátých let. Následkem PZI došlo i ke vzniku nových podniků orientovaných na vývoz.

Skupina 2: Počítače - kancelářské stroje

V této skupině došlo v období let 1999-2003 k výraznému růstu vývozu i dovozu. Saldo vývoz / dovoz skupiny počítačů a kancelářských strojů je od roku 2002 aktivní a snižuje tak celkové záporné saldo obchodu s high-tech produkty. Hovoří to o úspěšném zapojení výrobců do mezinárodní dělby práce v tomto oboru.

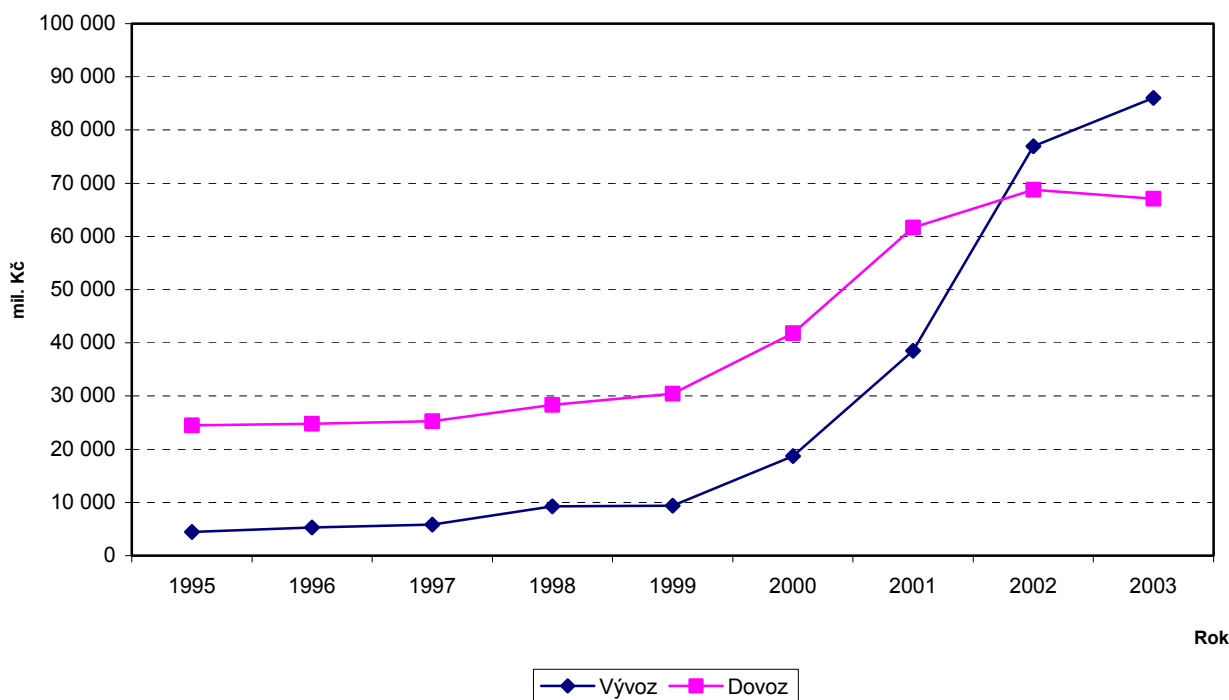
I když průměrné roční tempo růstu vývozu high-tech produktů skupiny 2 v období 1995-2003 dosáhlo hodnoty 44,9 % a bylo vyšší než v případě dovozů těchto produktů, kde činilo 13,4 %, vývoz převýšil dovoz až v roce 2002.

Hodnota vývozu v roce 2003 po aktivním zušlechtění tvořila u této skupiny 93,6 % celkového vývozu, dovoz k aktivnímu zušlechtění činil 51,7 % celkového objemu dovozu.

V grafu č.11-7 je názorně vidět prudký růst vývozu v období 1999-2003, který se uskutečňuje hlavně do vyspělých zemí.

Graf č. 11-7:

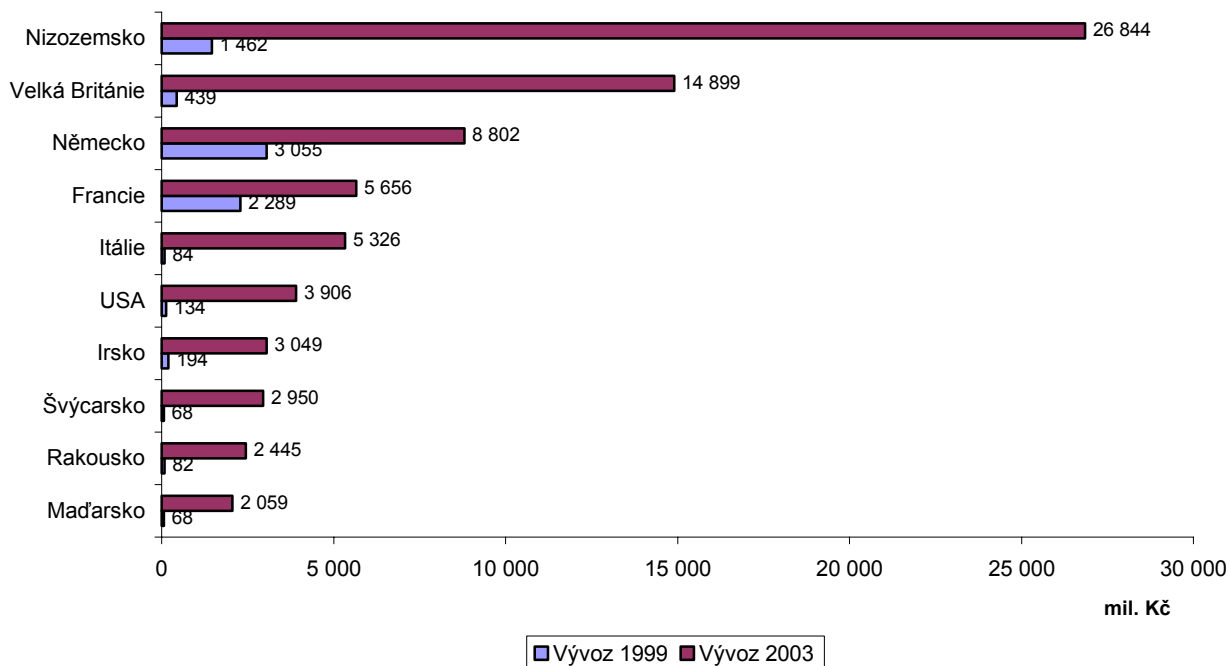
Vývoz a dovoz ČR skupiny 2 v období 1995 až 2003 (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

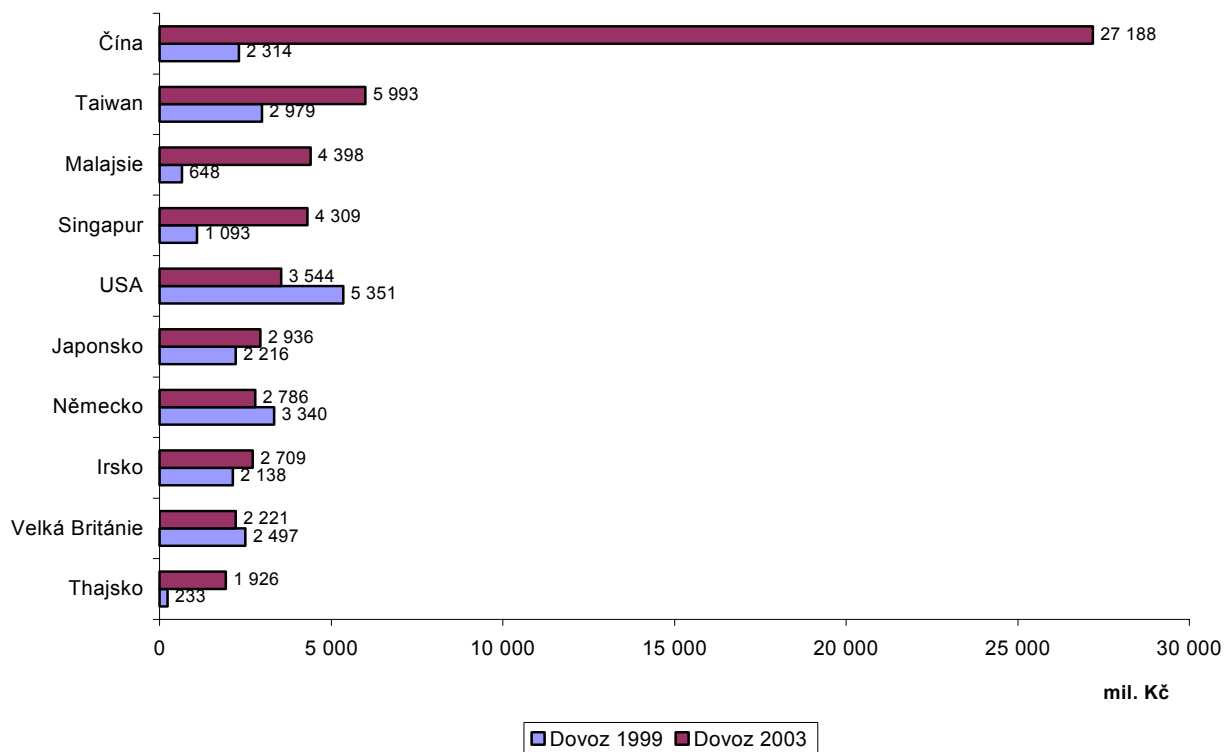
V roce 2003 došlo oproti roku 1999 ve skupině 2 k 9,2x násobnému zvýšení vývozu. Z teritoriálního pohledu je dominantním partnerem ČR v odvětví high-tech produktů této skupiny Evropa se 79 518 mil. Kč (92,4 % celkového vývozu skupiny 2), zvláště pak EU-15 se 71 884 mil. Kč (83,6 %). Největší vývoz byl v roce 2003 do Nizozemska (31,2 % celkového vývozu), Spojeného království (17,3 %), Německa (10,2 %) a Francie (6,6 %). Z nových členských států EU byl vývoz skupiny 2 nejvyšší do Maďarska (2,4 %) a na Slovensko (1,8 %).

Vývoz do Spojených států činil 4,5 %. Z asijských zemí byl nejvyšší vývoz zaznamenán do Číny (0,6 %).

Graf č. 11-8:**Vývoz skupiny 2 (Počítače - kancelářské stroje) z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

Dovoz počítačů a kancelářské techniky se oproti roku 1999 zvýšil 2,2krát. Hlavním obchodním partnerem pro dovoz high-tech výrobků skupiny 2 byla v roce 2003 Asie s 50 103 mil. Kč (74,7 % celkového dovozu) a Evropa 12 583 mil. Kč (18,8 %). Největší dovozy do ČR v roce 2003 z asijských zemí uskutečnily: Čína (40,5 % celkového dovozu), Taiwan (8,9 %), Malajsie (6,6 %) a Singapur (6,4 %), přičemž z těchto zemí byly dováženy hlavně díly a příslušenství počítačů. Zvýšení podílu dovozu z Asie je markantní a jde na úkor podílu dovozu z USA, Německa a Spojeného království, u kterých došlo dokonce i k poklesu hodnoty dovozu v Kč.

Graf č. 11-9:**Dovoz skupiny 2 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

Skupina 3: Elektronika - telekomunikace

Jedná se o druhou nejvýznamnější skupinu high-tech produktů, a to jak z hlediska vývozu, tak jejich dovozu. Jedná se v současnosti o velmi důležitou skupinu technologicky vyspělých produktů, kam se řadí například telekomunikační zařízení, polovodičová zařízení, integrované obvody, optická vlákna aj.

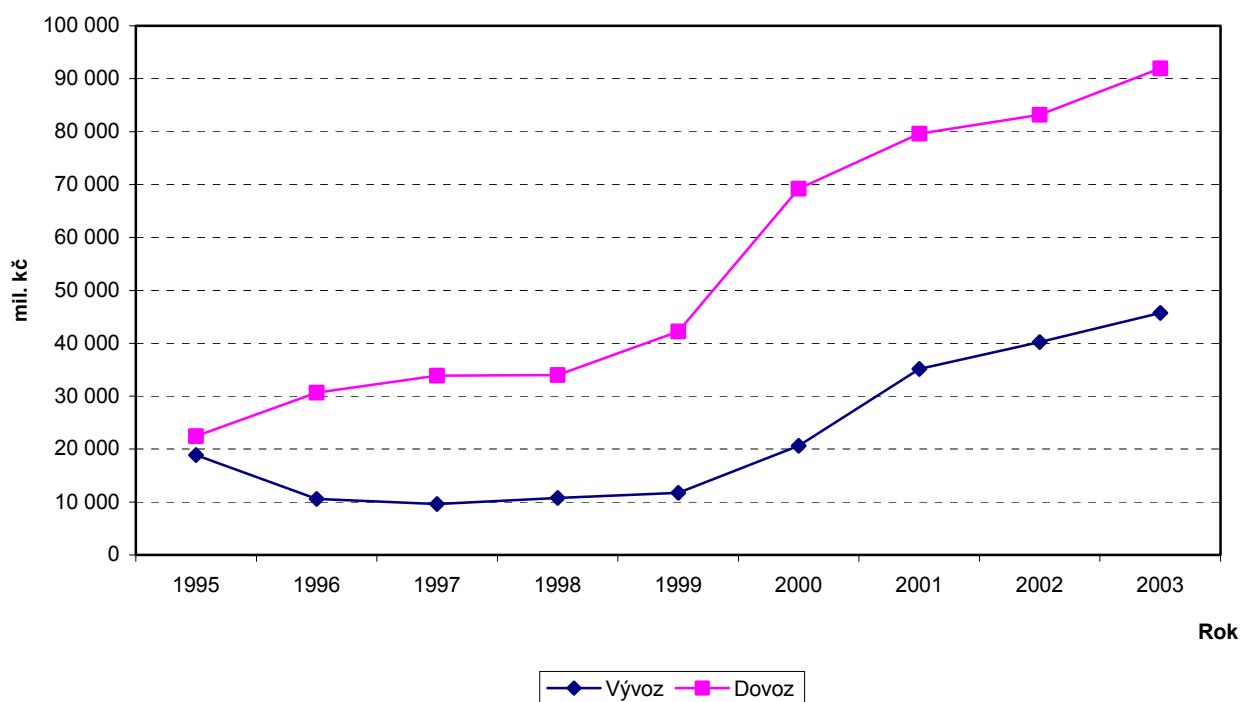
V této skupině high-tech produktů došlo v období let 1999-2003 také k výraznému nárůstu objemu vývozu i dovozu. Saldo vývoz / dovoz je v případě produktů elektroniky a telekomunikací výrazně pasivní a je hlavní příčinou pasivní bilance celkového obchodu s high-tech produkty. Přesto prudký nárůst a vysoké hodnoty exportu v posledních letech hovoří o zvyšujícím se zapojení české ekonomiky do mezinárodní dělby práce v této skupině.

Průměrné roční tempo růstu vývozu high-tech produktů skupiny 3 z ČR v období 1995-2003 činilo 11,7 % a v případě dovozu pak průměrné roční tempo růstu dovozu do ČR dosáhlo 19,2 %. Dovoz produktů elektroniky a telekomunikací rostl ve sledovaném období rychleji než jejich vývoz.

Hodnota vývozu v roce 2003 po aktivním zušlechtění tvoří u skupiny 3 „Elektronika – telekomunikace“ 72,7 %, hodnota dovozu k aktivnímu zušlechtění je 60,7 %.

Graf č. 11-10:

Vývoz a dovoz ČR skupiny 3 v období 1995 až 2003 (mil. Kč)

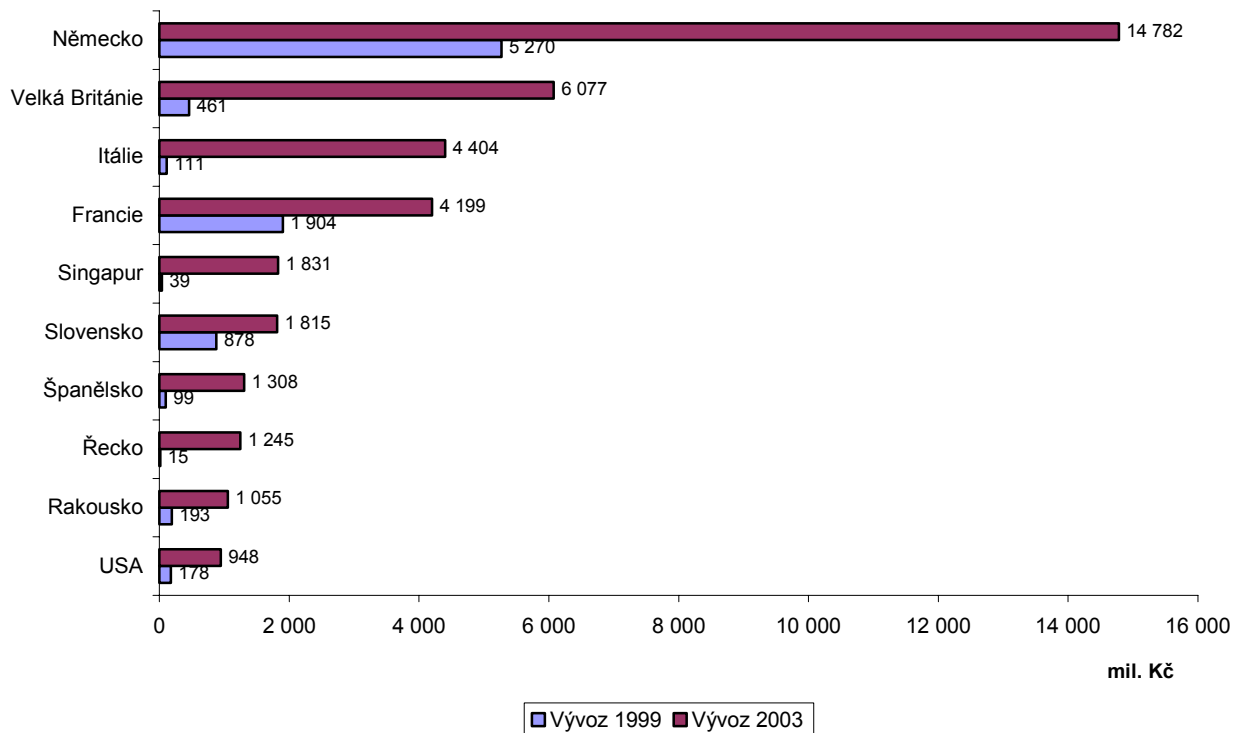
Zdroj: ČSÚ

Vývoz high-tech produktů skupiny 3 z ČR se v roce 2003 zvýšil oproti roku 1999 3,9krát. Nejvyšší objem vývozu se uskutečnil hlavně do evropských zemí, v roce 2003 dosáhl 41 221 mil. Kč, což odpovídá 90 % celkového vývozu high-tech produktů skupiny 3. Z evropských zemí vývoz směřoval hlavně do zemí EU-15 (77,1 %). Největšími evropskými obchodními partnery bylo Německo (32,3 % celkového vývozu skupiny 3), dále pak Spojené království (13,3 %), Itálie (9,6 %) a Francie (9,2 %). Z nových členských zemí EU se vyvezlo nejvíce na Slovensko (4,0 %). Ze zemí mimo Evropu nejvíce high-tech produktů skupiny 3 směřovalo do Spojených států (2,1 %) a Singapuru (4,0 %). Údaje u dalších zemí přináší graf č. 11-11 na následující straně.

Dovoz high-tech produktů skupiny 3 do ČR se v roce 2003 zvýšil oproti roku 1999 2,2krát. Nejvyšší objem dovozu byl zaznamenán z asijských zemí 49 088 mil. Kč (53,4 % celkového dovozu skupiny 3) a evropských zemí 32 188 mil. Kč (34,9 %). Vysoký dovoz elektroniky a telekomunikací pocházel i z Ameriky 10 511 mil. Kč (11,4 %). Největší dovoz high-tech produktů skupiny 3 podle zemí byl v roce 2003 uskutečněn z Německa (17,2 % celkového dovozu skupiny 3). Z asijských zemí to byly hlavně Čína (14,2 %), Malajsie (11,3 %), Filipíny (8,0 %) a Japonsko (6,3 %). I v této skupině se zvýšil podíl dovozu z Asie. Konkrétní podíly u zemí s významnými objemy dovozu jsou uvedeny v grafu č. 11-12 na následující straně.

Graf č. 11-11:

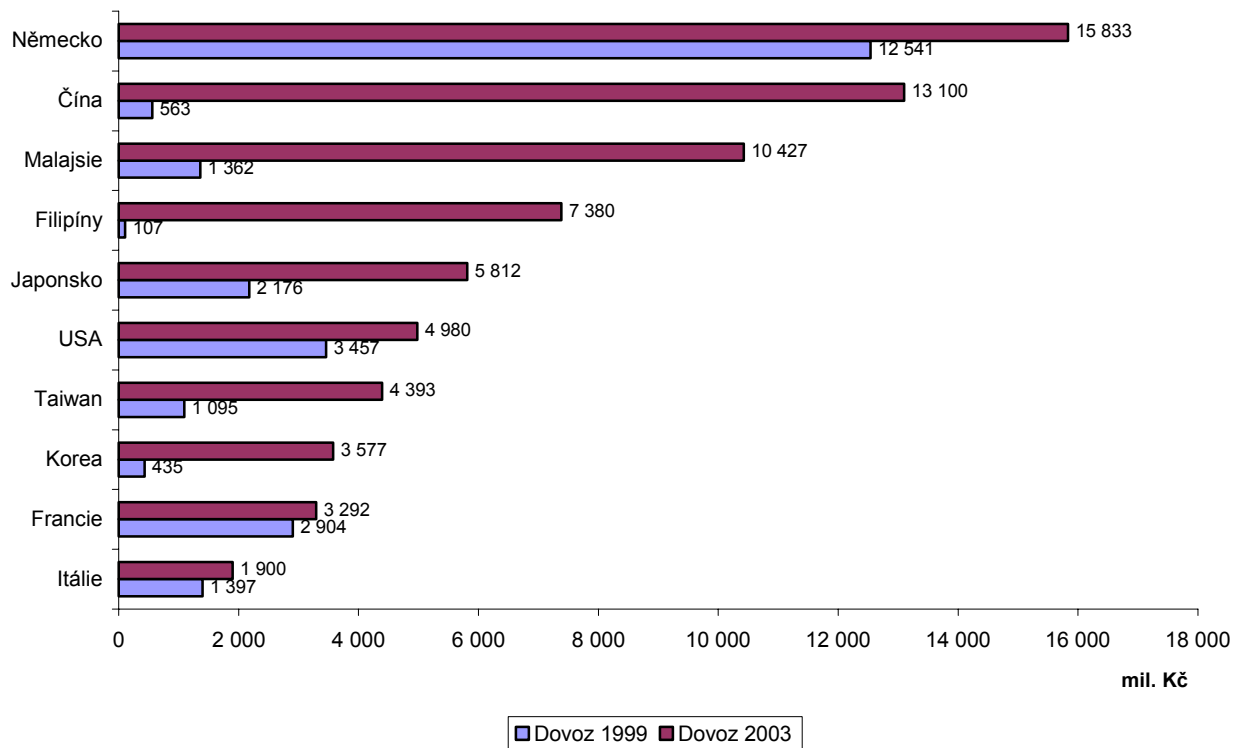
Vývoz skupiny 3 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 11-12:

Dovoz skupiny 3 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)

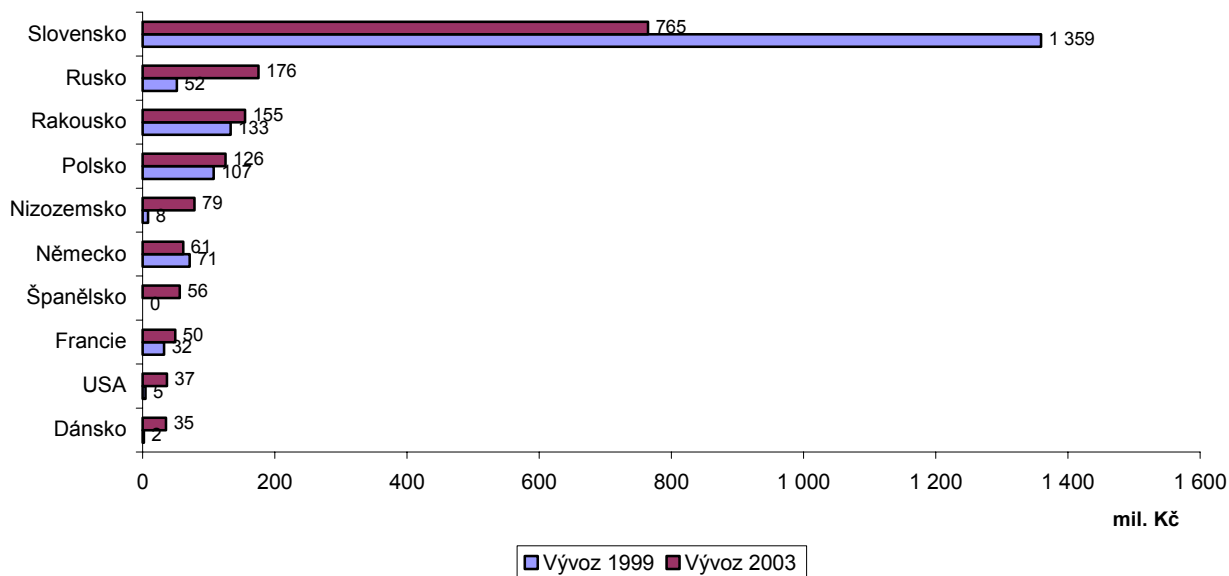
Zdroj: ČSÚ

Skupina 4: Léčiva.

V této skupině high-tech produktů je charakteristickým rysem dlouhodobě výrazně pasivní saldo vývoz/dovoz. Hodnota vývozu je stálá, zvyšující se negativní saldo vývoz/dovoz bylo způsobeno prudkým nárůstem dovozu léků v posledních letech. Lze předpokládat, že negativní saldo zůstane vzhledem k omezeným možnostem tuzemských výrobců i v následujícím období.

Graf č. 11-13:

Vývoz skupiny 4 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)

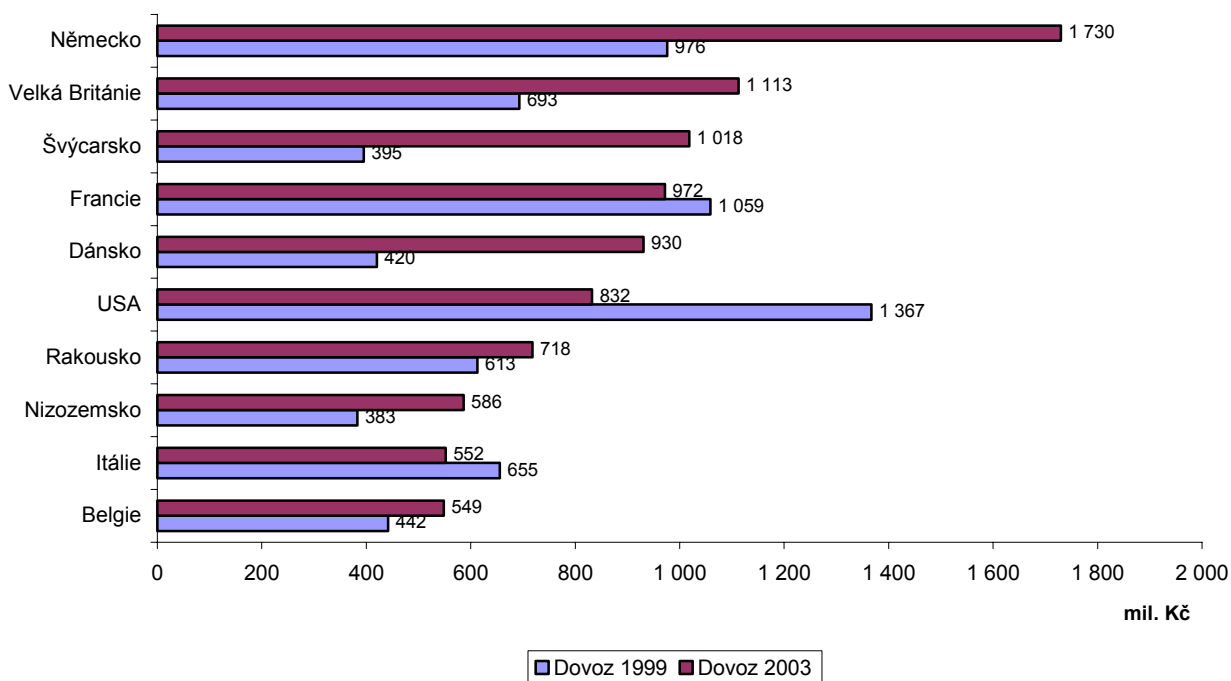

Zdroj: ČSÚ

Vývoz high-tech produktů skupiny 4 byl v roce 2003 soustředěn hlavně na Evropu. Vývoz do EU-15 v uvedeném roce činil 473 mil. Kč (23,2 % celkového vývozu skupiny 4). Největším obchodním partnerem ve skupině „Léčiva“ bylo Slovensko (37,4 % celkového vývozu). Přitom celková hodnota vývozu poklesla v období 1999-2003 téměř o 15 %, i když pokles vývozu na Slovensko byl částečně kompenzován zvýšením vývozu do jiných zemí (Rusko a některé země EU-15).

Graf č. 11-14:

Dovoz skupiny 4 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

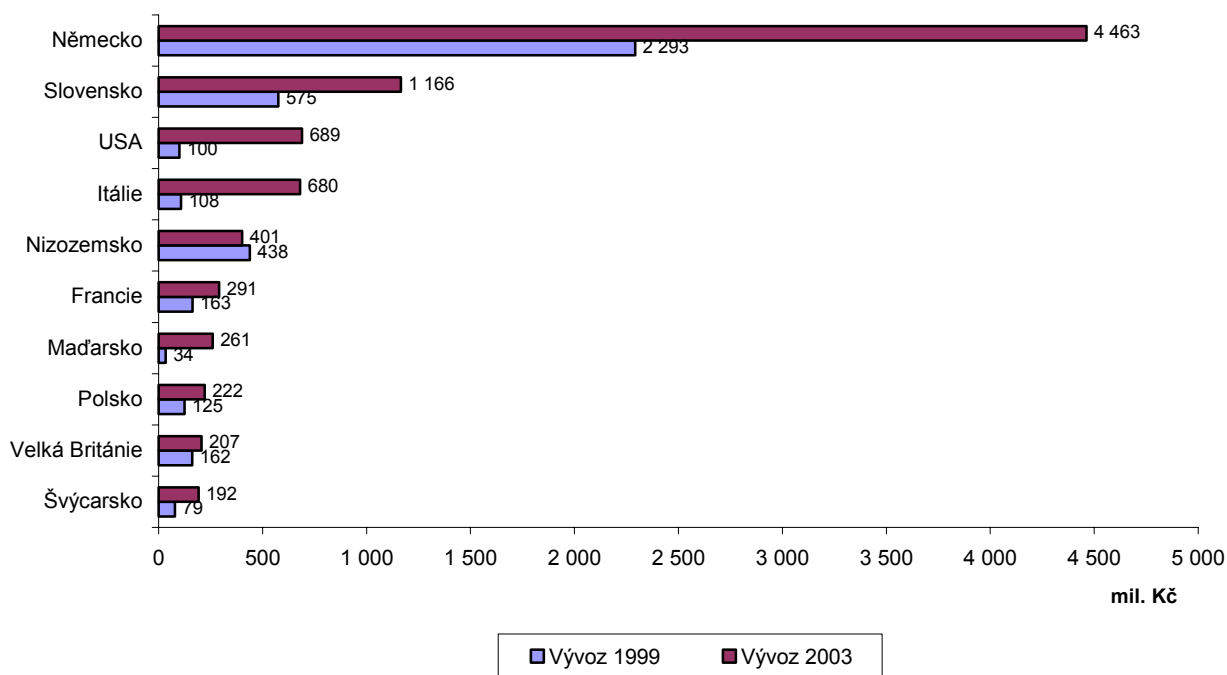
Dovoz high-tech produktů skupiny 4 do ČR se v roce 2003 zvýšil oproti roku 1999 1,3krát. Uskutečnil se hlavně ze zemí EU-15 8 013 mil. Kč (72,5 % celkového dovozu skupiny 4). Nejvíce produktů z farmacie bylo dovezeno z Německa (15,6 % celkového dovozu), dále pak ze Spojeného království (10,0 %) a Švýcarska (9,2 %). Z mimoevropských zemí se nejvíce dovezlo ze Spojených států (7,5 %), kde dovoz oproti roku 1999 poklesl.

Skupina 5: Vědecké přístroje

V této skupině high-tech produktů bylo v období 1995-2003 zaznamenáno trvale pasivní saldo vývoz / dovoz, přičemž dovoz těchto produktů do ČR v celém období rostl. Stejně tak vývoz z ČR i přes pokles v období 1998-1999 rovněž rostl.

Graf č. 11-15:

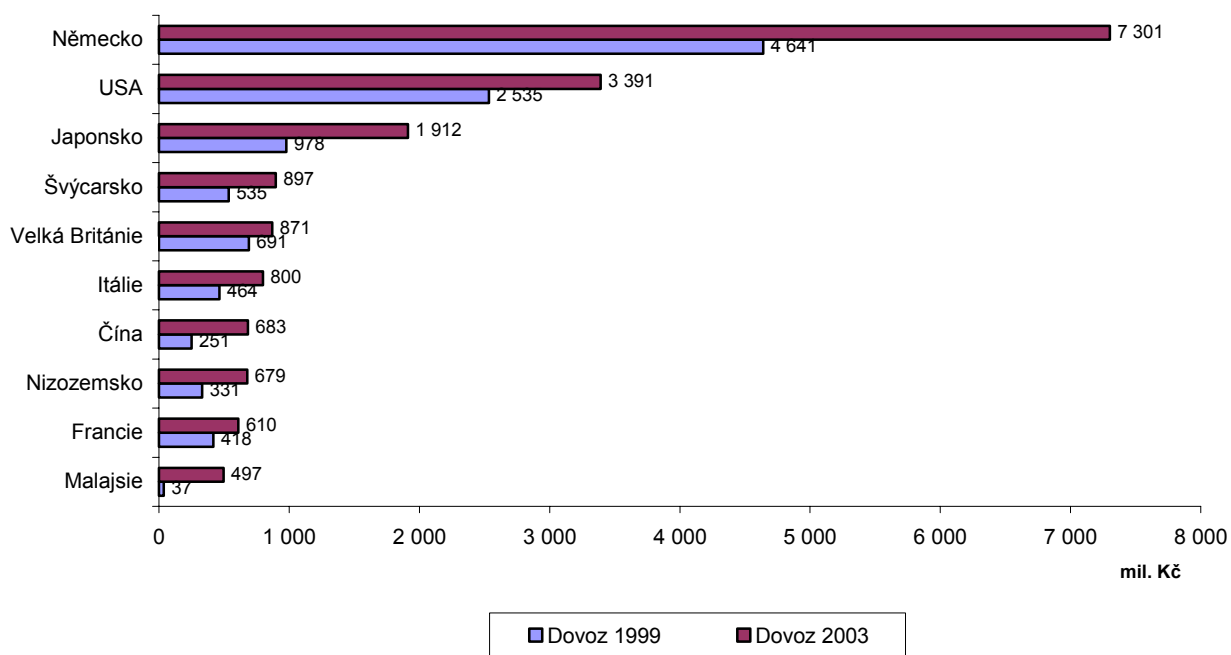
Vývoz skupiny 5 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 11-16:

Dovoz skupiny 5 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Vývoz high-tech produktů skupiny 5 z ČR byl v roce 2003 2,1krát větší než v roce 1999. Převážná část objemu vývozu skupiny 5 je soustředěna do zemí EU-15. V roce 2003 činil vývoz do EU-15 6 611 mil. Kč (65,0 % celkového vývozu skupiny 5) a do nových zemí EU 1 720 mil. Kč (16,9 %). Největšími obchodními partnery vývozu vědeckých přístrojů bylo Německo (43,9 % celkového vývozu), a dále pak Slovensko (11,5 %). U těchto zemí byl zaznamenán v období 1999-2003 vysoký nárůst objemu vývozu.

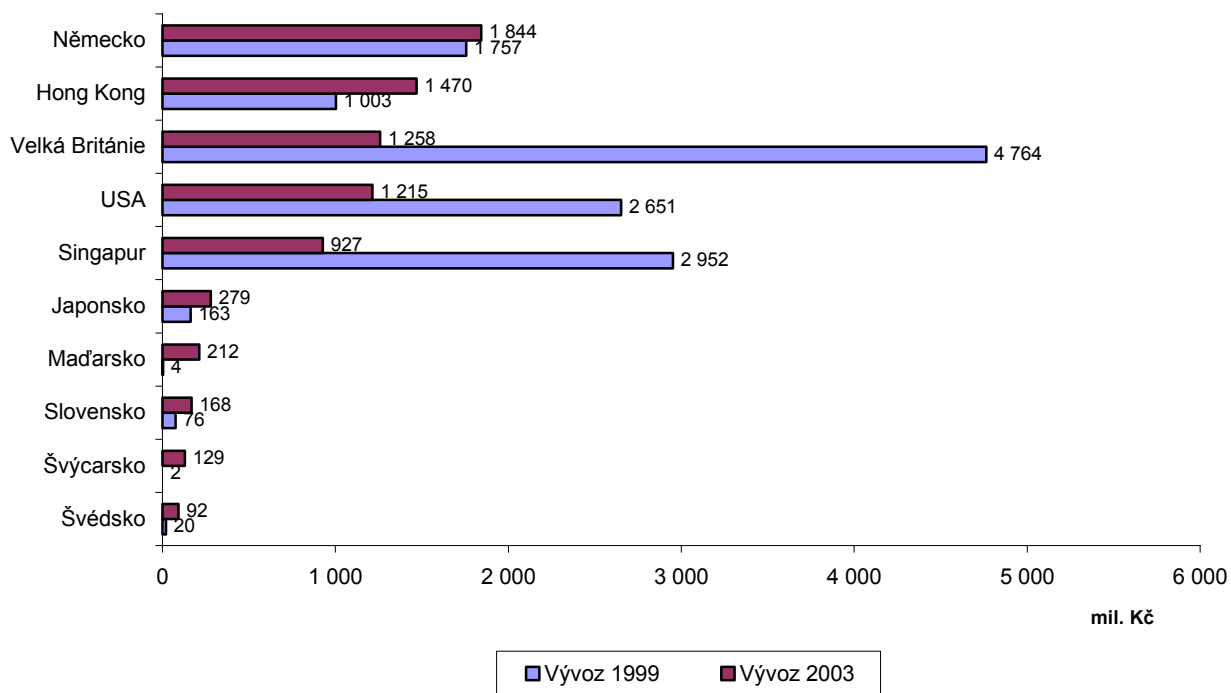
Dovoz high-tech produktů skupiny 5 do ČR se v roce 2003 zvýšil oproti roku 1999 1,6krát. Největší objem dovozu produktů této skupiny ve výši 13 469 mil. Kč (64,3 % celkového dovozu skupiny 5) plynul do ČR z Evropy, následován Amerikou 3 570 mil. Kč (17,0 %) a Asií s 3 855 mil. Kč (18,4 %). Hlavními partnery ČR při dovozu v roce 2003 byli Německo (34,8 % celkového dovozu), Spojené státy (16,2 %) a Japonsko (9,2 %). V období 1999-2003 došlo k výraznému zvýšení dovozu high-tech produktů skupiny 5 z těchto zemí.

Skupina 6: Elektrické stroje

Celkový vývoz produktů s vysokou technologickou náročností skupiny 6 z ČR v roce 2003 oproti roku 1999 poklesl o téměř 42 %. Vývoz této skupiny produktů byl orientován podle destinací následovně: do Evropy bylo vyvezeno produkty v objemu 4 044 mil. Kč (49,6 % celkového vývozu skupiny 6), do Asie pak elektrické stroje za 2 764 mil. Kč (33,9 %) a do Ameriky směřoval vývoz v objemu 1 314 mil. Kč (16,1 %). Největšími obchodními partnery v této skupině produktů byli z evropských zemí Německo (22,6 % celkového vývozu skupiny 6) a Spojené království (15,4 %). Z ostatních zemí mimo Evropu pak hlavně Hongkong (18,0 %), Spojené státy (14,9 %) a Singapur (11,4 %).

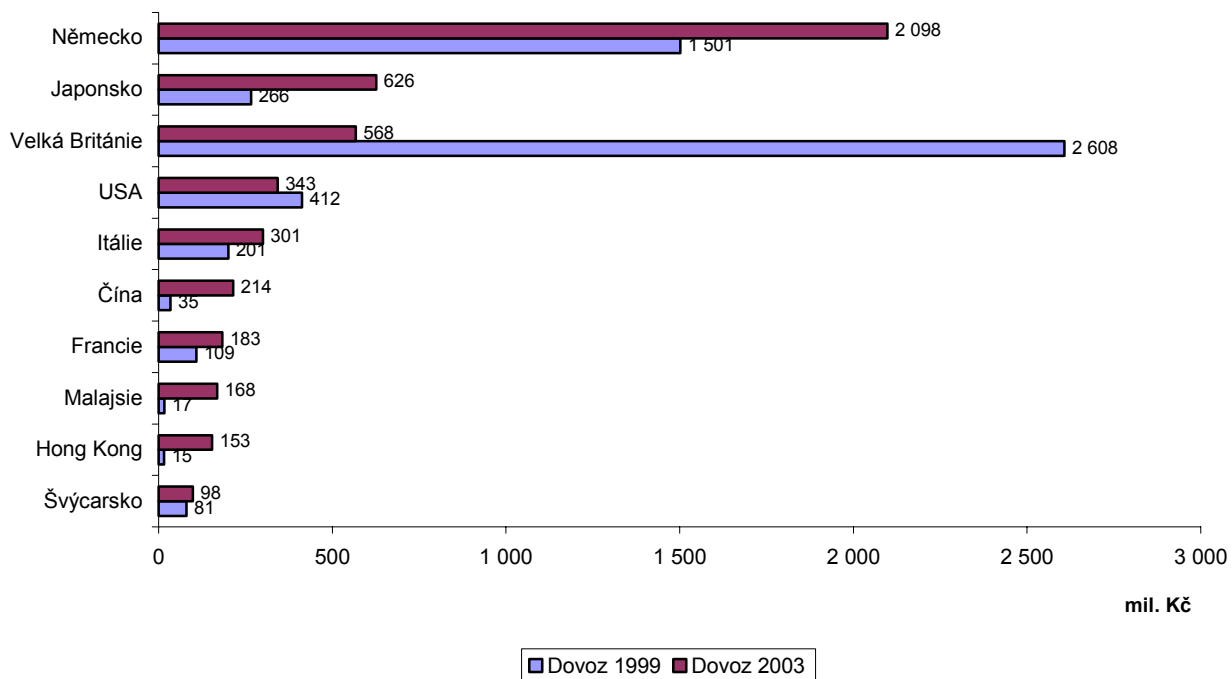
Graf č. 11-17:

Vývoz skupiny 6 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

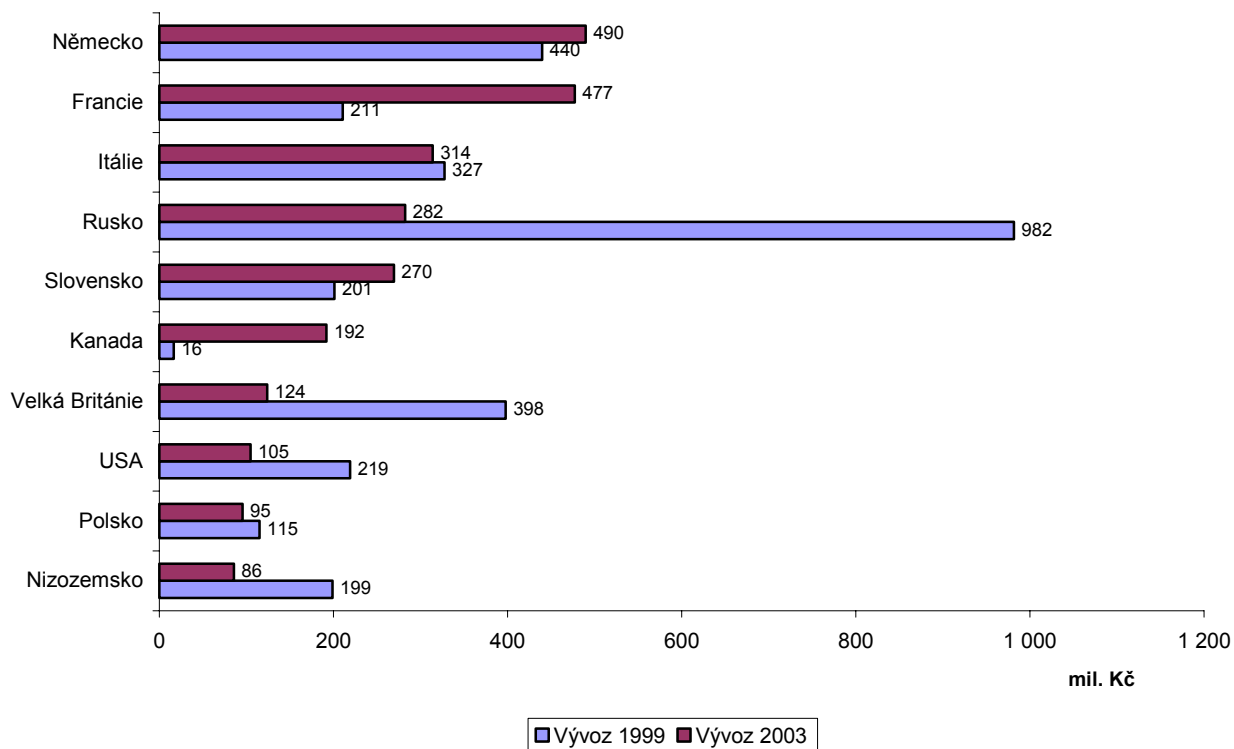
Dovoz high-tech produktů skupiny elektrických strojů zůstal v roce 2003 na úrovni roku 1999. Největší objem dovozu se uskutečnil hlavně z evropských zemí, a to 3 739 mil. Kč (63,4 % celkového dovozu skupiny 6). I v této skupině high-tech produktů bylo v roce 2003 největším obchodním partnerem České republiky Německo s dovozem v celkovém objemu 2 098 mil. Kč (35,6 % celkového dovozu). Z evropských zemí pak dalšími významnými dovozci produktů skupiny 6 do ČR byli Spojené království (9,6 %) a Itálie (5,1 %). V případě Spojeného království došlo v roce 2003 oproti 1999 k hlubokému propadu dovozu produktů skupiny 6 do ČR. V roce 1999 patřilo Spojenému království první místo v dovozu této skupiny produktů do ČR. Pokud v roce 1999 činil objem dovozu 2 608 mil. Kč, pak v roce 2003 to bylo „pouze“ 568 mil. Kč. Z mimoevropských zemí byli největšími dovozci high-tech produktů skupiny 6 do ČR Japonsko (10,6 %), Spojené státy (5,8 %) a Čína (3,6 %). V případě Spojených států objem dovozu v roce 2003 oproti 1999 poklesl, naopak u asijských zemí došlo v období 1999-2003 k postupnému růstu objemu dovozu produktů skupiny 6 do ČR. Hodnoty dovozu dalších zemí jsou uvedeny v grafu č. 11-18 na následující straně.

Graf č. 11-18:**Dovoz skupiny 6 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

Skupina 7: Chemie

Vývoz high-tech produktů skupiny 7 byl v roce 2003 soustředěn do evropských zemí. Objem vývozu zde dosáhl 2 484 mil. Kč (83,1 % celkového vývozu skupiny 7). Z toho se nejvíce vyvezlo do zemí EU-15, objem činil 1 484 mil. Kč (54,9 % celkového vývozu) a nových členských zemí EU s 438 mil. Kč (14,7 %).

Graf č. 11-19:**Vývoz skupiny 7 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)**

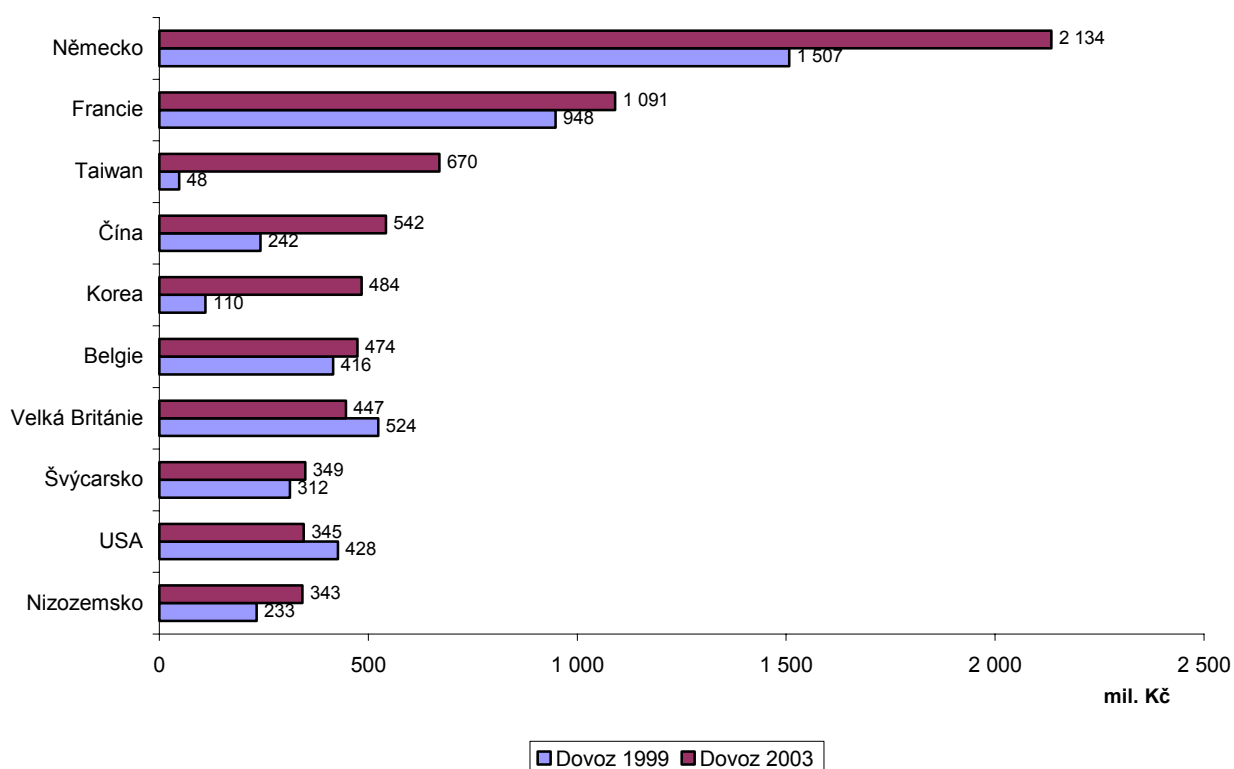
Zdroj: ČSÚ

Největším obchodním partnerem ČR v oblasti high-tech produktů skupiny 7 bylo Německo. V roce 2003 směřoval do Německa vývoz v objemu 490 mil. Kč, což představuje podíl 16,4 %. Dalšími významnými destinacemi vývozu skupiny 7 byly Francie (16 %) a Itálie (10,5 %). Z nových členských zemí EU nejvyšší objem vývozu plynul na Slovensko (9 %). Vysoký podíl vývozu high-tech produktů skupiny 7 byl zaznamenán v případě Ruska (9,4 %). Do Spojených států směřovalo 3,5 % z celkového objemu vývozu skupiny 7.

Dovoz high-tech produktů skupiny 7 do ČR v roce 2003 byl uskutečněn hlavně z evropských zemí, ze kterých bylo dovezeno 65,8 % celkového dovozu produktů skupiny 7, a dále z asijských zemí, u nichž podíl dovozu do ČR činil 28,9 % celkového dovozu skupiny 7. Největším obchodním partnerem ČR v roce 2003 bylo Německo s objemem dovozu 2 134 mil. Kč, což odpovídá podílu 21,8 % celkového dovozu skupiny 7. Mezi další významné obchodní partnery patřila z evropských zemí Francie (11,1 % celkového dovozu). Z asijských zemí patřily mezi přední importéry produktů skupiny 7 do ČR Taiwan (6,8 %), Čína (5,5 %) a Korea (4,9 %). Dovoz Spojených států do ČR dosáhl 3,5 % celkového dovozu skupiny 7.

Graf č. 11-20:

Dovoz skupiny 7 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)

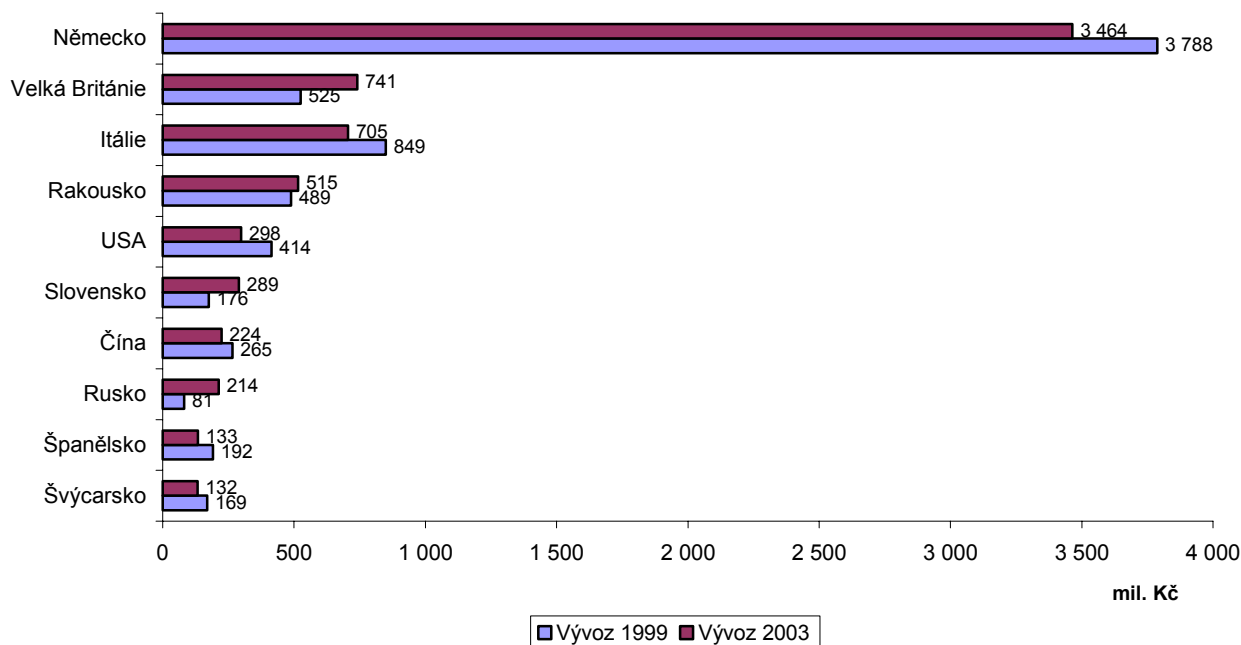

Zdroj: ČSÚ

Skupina 8: Neelektrické stroje

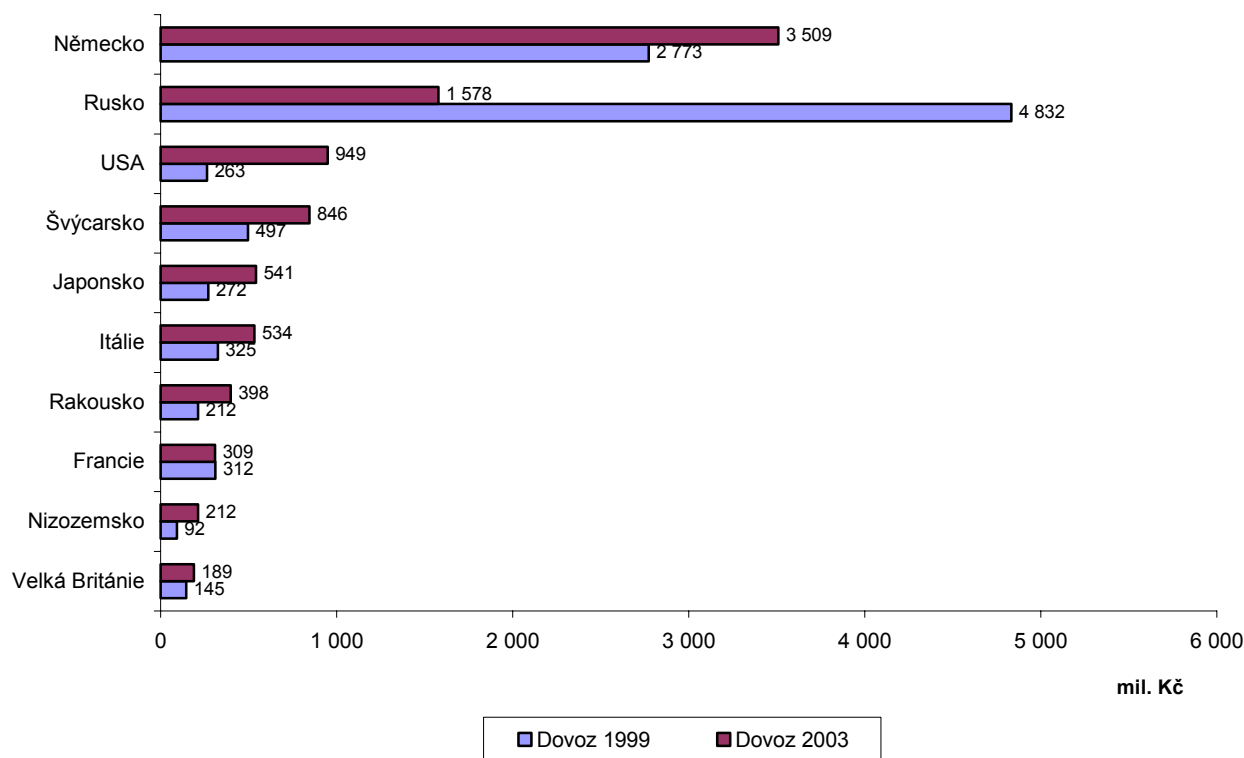
V této skupině high-tech produktů se staly úspěšným exportním artiklem numericky řízené stroje na opracování kovů, jejichž vývoj v České republice započal v 80-tých letech minulého století. V posledním období má ale export těchto strojů klesající tendenci. Hodnoty importu skupiny 8 do ČR ovlivňovaly cyklické dodávky jaderného paliva.

Vývoz high-tech produktů skupiny 8 z ČR v roce 2003 poklesl oproti roku 1999 o 6,5 %. Vývoz směřoval hlavně do zemí EU-15. Objem vývozu do členských zemí EU-15 dosáhl v uvedeném roce 6 054 mil. Kč (70,8 % celkového vývozu skupiny 8). Největším obchodním partnerem ČR s objemem vývozu ve výši 3 464 mil. Kč (40,6 % celkového vývozu) bylo v roce 2003 Německo. Mezi další obchodní partnery se řadili: Spojené království (8,7 %), Itálie (8,2 %) a Rakousko (6,0 %). Z nových členských zemí EU směřoval nejvyšší objem vývozu na Slovensko (3,4 %). Do Spojených států byly v roce 2003 vyvezeny high-tech produkty skupiny 8 v objemu 298 mil. Kč, což odpovídá podílu 3,5 % celkového vývozu skupiny 8 z ČR.

Graf č. 11-21:**Vývoz skupiny 8 z ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti vývozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

Dovoz high-tech produktů skupiny 8 do ČR v roce 2003 poklesl oproti roku 1999 o 15 %. Největší objem dovozu této skupiny v roce 2003 byl opět ze zemí EU-15 s 5 506 mil. Kč (54,8 % celkového dovozu skupiny 8). Největším obchodním partnerem bylo Německo (34,9 % celkového dovozu). Dovoz z Ruska (15,7 %) a Spojených států (9,4 %) tvořilo převážně jaderné palivo, které také patří do skupiny 8.

Graf č. 11-22:**Dovoz skupiny 8 do ČR v roce 1999 a 2003 podle zemí a velikosti dovozu (mil. Kč)**

Zdroj: ČSÚ

Skupiny 1 (Letectví a kosmonautika) a 9 (Zbraně)

V roce 2003 představoval podíl obou těchto skupin dohromady u vývozu 4,0 %, u dovozu 5,2 % celkového high-tech vývozu resp. dovozu. Jejich význam pro high-tech obchod ČR je proto pouze okrajový.

Celkové hodnocení mezinárodního obchodu s high-tech produkty letectví a kosmonautiky a zbraní je ovlivněno i mimotržními faktory. V rámci naší ekonomiky jsou tyto obory závislé na státních zakázkách, státních intervencích (letectví) a současný stav vývozu/dovozu je dán výsledkem nejen tržních sil, ale i koncepce státní politiky (zákaz vývozu zbraní do rizikových oblastí, vojenská doktrína v rámci NATO). Lze očekávat, že i v budoucnu budou mimotržní faktory i nadále ovlivňovat perspektivu těchto specifických oborů, a tím nepřímo i hodnoty vývozu a dovozu.

11.3 Vývoz a dovoz produktů s vysokou technologickou náročností v zemích OECD

11.3.1 Vývoz a dovoz v odvětvovém pojetí

Vývoz a dovoz v high-tech odvětví v zemích OECD bude v této části analyzován podle jednotlivých high-tech odvětví, jejich definice je uvedena v metodické části této kapitoly.³ Určitým omezením analýzy presentované v této části je fakt, že údaje jsou k dispozici pouze za země OECD, zatímco Česká republika má vysoké dovozy zejména z Číny a dalších asijských zemí Tchaj-wanu, Malajsie, Filipin a Singapuru, přičemž tyto země nejsou členy OECD a v příslušných tabulkách MSTI 2004-1 se údaje za tyto země neobjevují. Zvláště Čína se dnes již řadí mezi velmoci v oborech počítačové techniky a elektroniky.

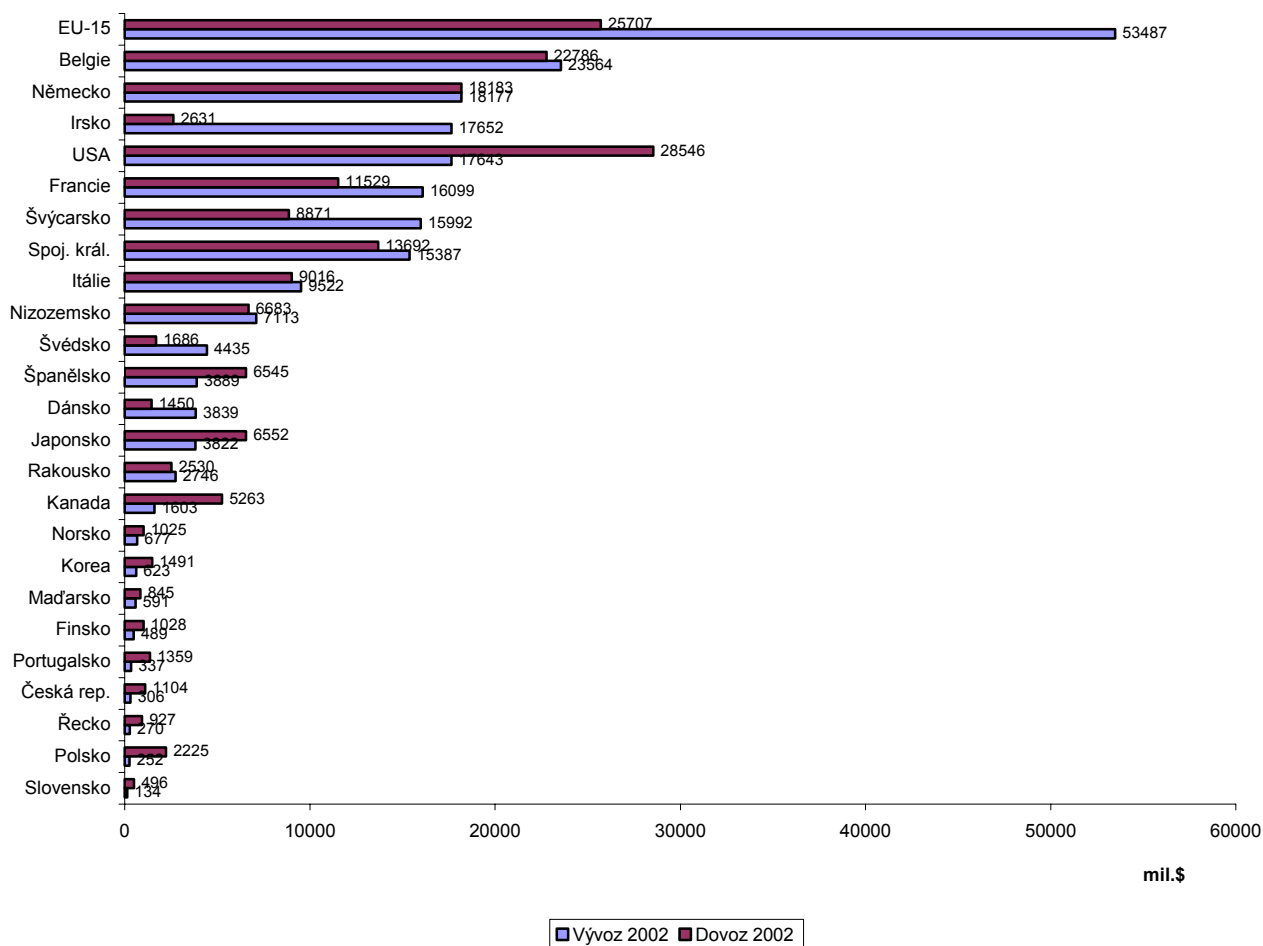
1) Odvětví - Léčiva

Ve vývozu farmaceutických výrobků dominuje Evropa (EU-15 a Švýcarsko), Spojené státy a Japonsko měly v roce 2002 již zřetelně nižší podíl objemu vývozu tohoto odvětví. Z nových členských zemí EU vyvezlo nejvíce Maďarsko 591 mil. \$, následované ČR 306 mil. \$.

Naopak nejvíce farmaceutických výrobků dovážejí Spojené státy a EU-15 jako celek. Z jednotlivých evropských zemí jsou největšími importéry: Německo, Spojené království, Francie, Itálie a Švýcarsko. Z nových členských zemí EU v roce 2002 dovezlo nejvíce Polsko s 2 225 mil. \$. ČR ve stejném roce dovezla asi polovinu tohoto množství – 1 104 mil. \$.

Graf č. 11-23:

Vývoz a dovoz odvětví „Léčiva“ pro země OECD v roce 2002 (mil. běžných \$)

Zdroj: MSTI 2004-1

³ Údaje v grafech č. 11-2 až 11-6 jsou uvedena pro odvětví high-tech pro vývoz ze zemí OECD a dovoz do těchto zemí v roce 2002 v mil. běžných \$. Všechny údaje byly převzaty z tabulek MSTI 2004/1, které vydává OECD. Údaje z OECD International Trade Statistics database byly změněny z Harmonizovaného systému (HS) a z klasifikace SITC na klasifikaci ISIC, uvedenou výše.

Data položky EU-15 vývoz/dovoz nezahrnují vzájemný obchod mezi členskými zeměmi EU a jsou celkovým vývozem / dovozem zemí EU-15, přičemž Evropské společenství je chápáno jako jeden ekonomický prostor. Novými členskými zeměmi EU se myslí ČR, Polsko, Maďarsko a Slovensko, které jsou členy OECD a vstoupily v roce 2004 do Evropského společenství.

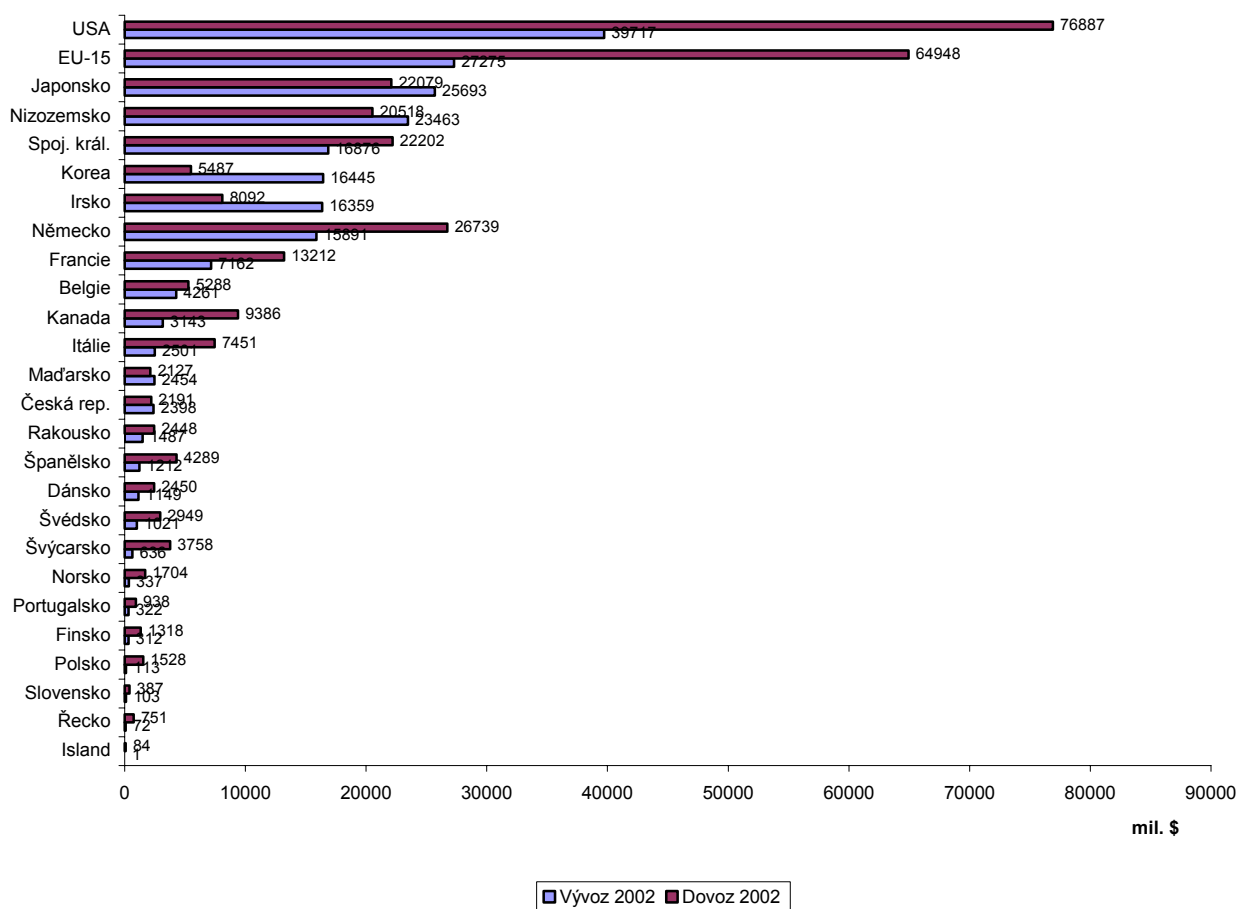
2) Odvětví - Kancelářské stroje a počítače

Mezi největší vývozcí tohoto odvětví patřily v roce 2002 Spojené státy, EU-15, Japonsko a Nizozemsko. Z nových členů EU bylo největším vývozcem kancelářské techniky a počítačů Maďarsko s 2 454 mil. \$ a ČR s 2 398 mil. \$. Obě tyto země převyšovaly objemem vývozu výrazně Polsko 113 mil. \$ a Slovensko 103 mil. \$. Jak ukazuje graf č. 11-24, Maďarsko a ČR v roce 2002 vyvezly více, než některé země EU-15, např. Rakousko, Španělsko, Dánsko a Švédsko.

Největšími dovozci tohoto odvětví v roce 2002 byli Spojené státy, EU-15, Německo, Spojené království, Japonsko a Nizozemsko. Z nových členských zemí EU nejvíce kancelářské techniky a počítačů dovezla ČR s 2 191 mil. \$ následovaná Maďarskem s 2 127 mil. \$. Jak ČR tak i Maďarsko měly v roce 2002 kladné saldo bilance vývoz/dovoz, když vyvezly více než dovezly. V případě Spojených států a EU-15 jako celku tomu bylo právě naopak. Dovoz v tomto odvětví v jejich případě dvakrát převýšil vývoz. Obdobně zápornou obchodní bilanci v odvětví kancelářských strojů a počítačů mělo i Německo.

Graf č. 11-24:

Vývoz a dovoz odvětví „Kancelářské stroje a počítače“ zemí OECD v roce 2002 (mil. běžných \$)

Zdroj: MSTI 2004-1

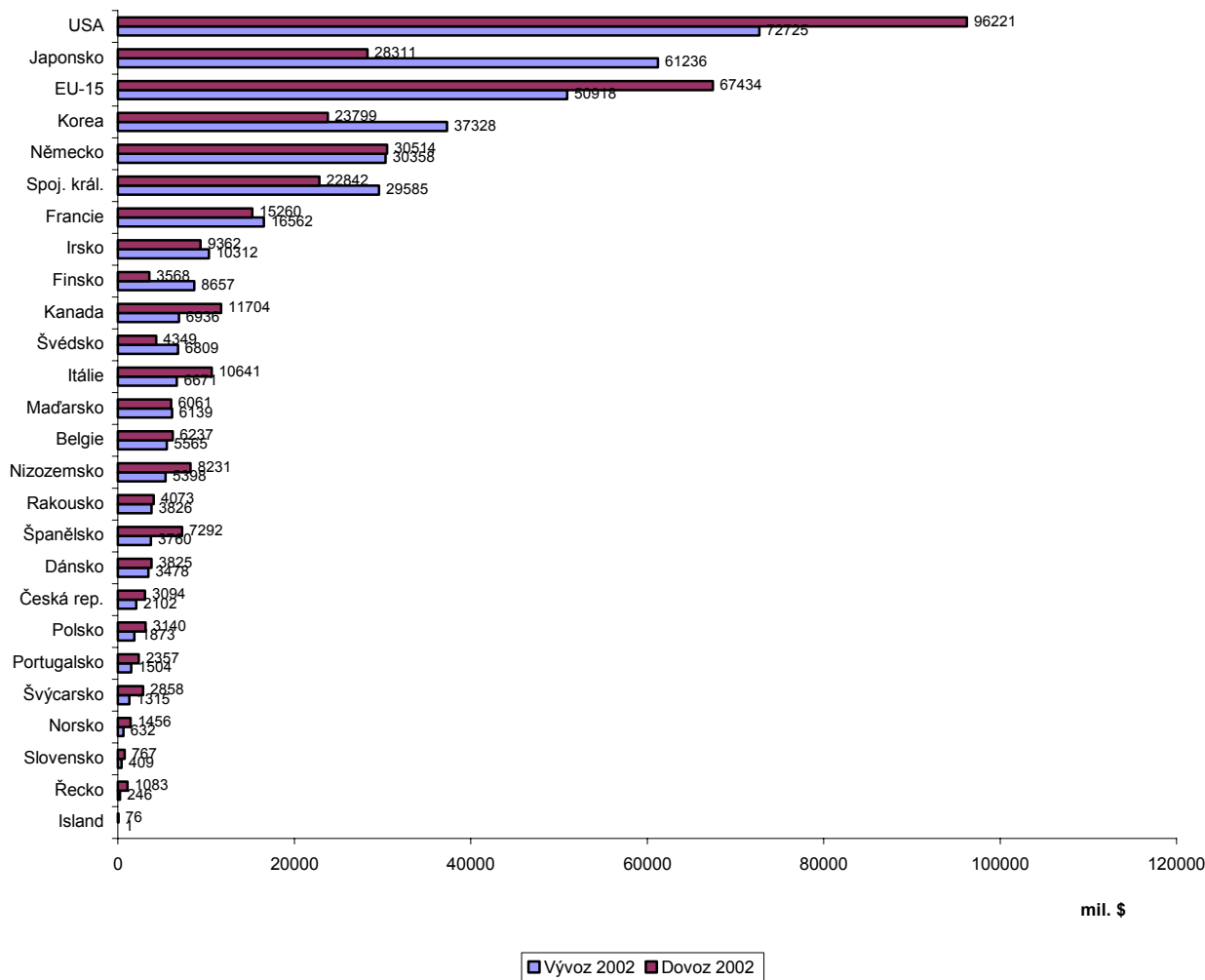
3) Odvětví - Elektronika

Ve vývozu elektroniky v roce 2002 dominovaly Spojené státy a Japonsko, silná pozice ve vývozu patřila ještě EU-15 a Koreji. Z evropských zemí byli největším vývozcem Německo a Spojené království. Ve skupině nových členských zemí EU byli největšími vývozcí Maďarsko s 6 139 mil. \$ a ČR s 2 102 mil. \$.

K největším importérům v odvětví elektroniky patřili v roce 2002 jednoznačně Spojené státy. Mezi další velké dovozce se dále řadili: EU-15, Německo, Japonsko a Korea. Mezi novými členskými zeměmi EU byli největšími dovozci Maďarsko s 6 061 mil. \$ a ČR s 3 094 mil. \$. Přitom Maďarsko zaznamenalo v roce 2002 na rozdíl od ČR kladné saldo bilance vývoz /dovoz. Výrazné kladné saldo mělo v uvedeném roce i Japonsko. V případě Spojených států a EU-15 jako celku dovoz elektroniky převýšil jejich vývoz.

Graf č. 11-25:

Vývoz a dovoz odvětví „Elektronika“ zemí OECD v roce 2002 (mil. běžných \$)

Zdroj: MSTI 2004-1

4) Odvětví - Vědecké přístroje

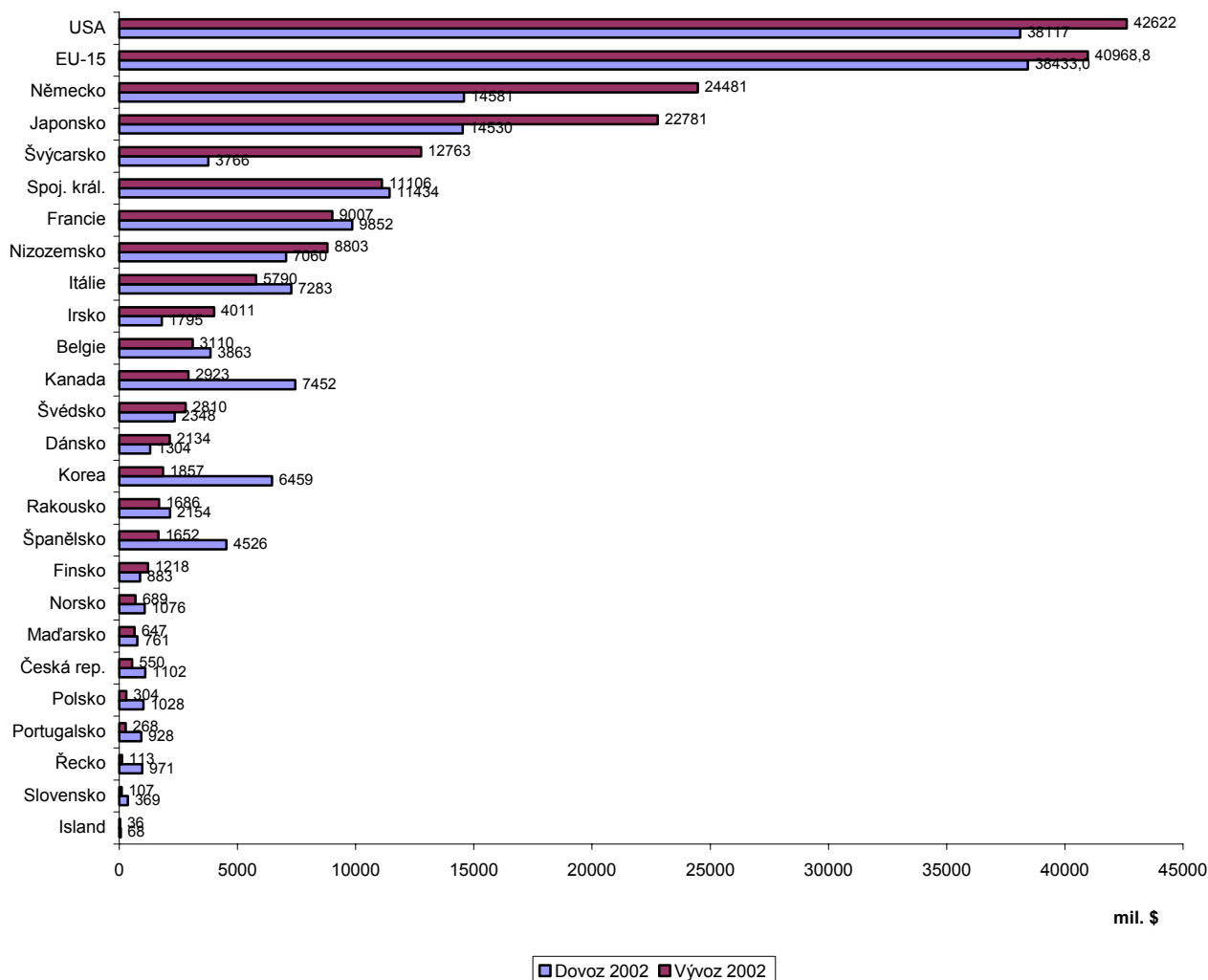
Ve vývozu odvětví vědeckých přístrojů dominovaly v roce 2003 Spojené státy následované EU-15 jako celkem. Spojené státy vyvezly u uvedeném roce high-tech produkty odvětví vědeckých přístrojů ve výši 42 622 mil. \$ a EU jako celek pak 40 969 mil. \$. Mezi další významné exportéry tohoto odvětví v roce 2003 patřili dále Německo (24 481 mil. \$), Japonsko (22 781 mil. \$) a Švýcarsko (12 763 mil. \$). Vysoké objemy vývozu produktů tohoto odvětví zaznamenaly také: Spojené království, Francie, Kanada, Nizozemsko a Itálie. Z nových členských zemí EU byli největšími vývozci Maďarsko s 647 mil. \$ a ČR s 550 mil. \$.

K největším dovozcům v odvětví vědeckých přístrojů v roce 2003 patřili Spojené státy a EU-15 jako celek. Přitom Spojené státy v uvedeném roce dovezly produkty uvedeného high-tech odvětví ve výši 38 117 mil. \$ a EU-15 pak v objemu 38 433 mil. \$. Dalšími významnými importéry vědeckých přístrojů se v roce 2003 řadili Spojené království (11 434 mil. \$), Francie (9 852 mil. \$) a Kanada (7 452 mil. \$). Mezi novými členskými zeměmi EU byli největšími dovozci ČR s 1 102 mil. Kč a Polsko s 1 028 mil. Kč. Maďarsko dovezlo v tomto odvětví produkty v objemu 761 mil. \$.

V obchodní bilanci vývoz/dovoz vykázaly v roce 2003 jak Spojené státy tak EU-15 jako celek kladné saldo. Obdobně tomu bylo i v případě Německa a Japonska, u nich převážil vývoz technologicky vyspělých produktů odvětví přístrojů nad jejich dovozem téměř dvounásobně. V případě Švýcarska byl vývoz produktů tohoto odvětví dokonce téměř trojnásobný. U Spojeného království a Francie dosáhla v roce 2003 bilance vývoz/dovoz záporných čísel. Obě uvedené země v odvětví vědeckých přístrojů dovezly větší objem produktů než jich vyvezly, i když objem vývozu byl pouze nepatrně nižší než objem dovozu. Naopak mezi typické dovozce s nízkým objemem vývozu se řadili Kanada, Korea a Španělsko. U těchto zemí byl objem dovozu více jak dvakrát vyšší než objem dovozu. Konkrétní údaje za ostatní země OECD lze nalézt v grafu č. 11-26 na následující straně.

Graf č. 11-26:

Vývoz a dovoz odvětví „Vědecké přístroje“ pro země OECD v roce 2002 (mil. běžných \$)

Zdroj: MSTI 2004-1

5) Odvětví - Letectví a kosmonautika

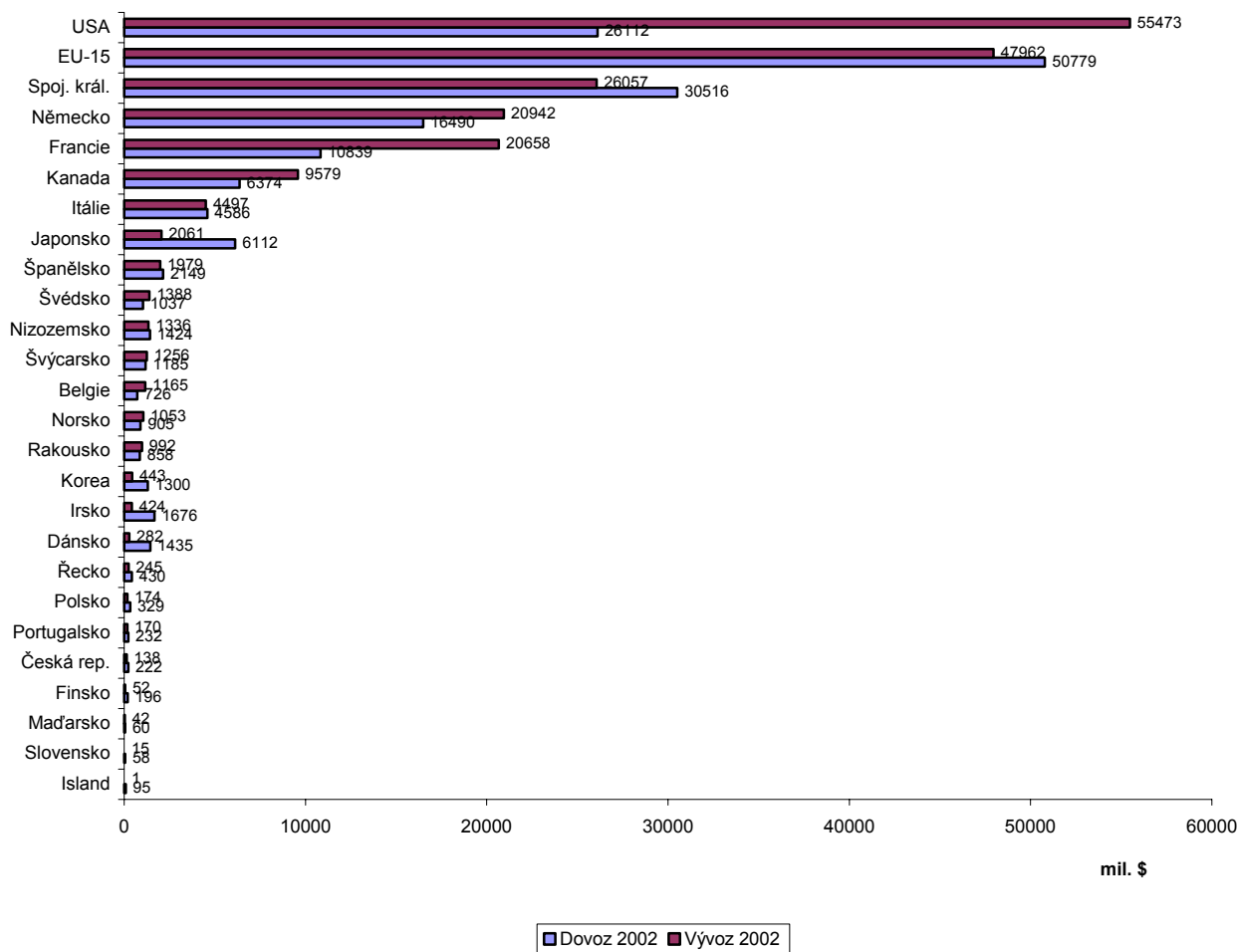
Ve vývozu letecké techniky dominovaly v roce 2003 Spojené státy s objemem vývozu ve výši 5 5473 mil. \$. V případě EU-15 jako celku dosáhl v uvedeném roce objem vývozu hodnoty 47 962 mil. \$. Z jednotlivých evropských států v tomto odvětví vyvezly nejvíce Spojené království 26 057 mil. \$, Německo 20 942 mil. \$ a Francie 20 658 mil. \$. Velmi nízké hodnoty vývozu dosáhlo Japonsko s 2 061 mil. \$. Vysoký vývoz zaznamenala také Kanada. Mezi novými členskými zeměmi EU vyvezly nejvíce Polsko s 174 mil. \$ a ČR s 138 mil. \$. Objem vývozu u Maďarska činil pouze 42 mil. \$.

Největším importérem v odvětví letectví a kosmonautiky v roce 2003 byla EU-15 jako celek s objemem vývozu ve výši 50 779 mil. \$. Spojené státy vyvezly v tomto odvětví produkty ve výši 26 112 mil. \$. Mezi další významné dovozce se v roce 2003 dále řadili: Spojené království s 30 516 mil. \$, Německo s 16 490 mil. \$ a Francie s 10 839 mil. \$. Nízké hodnoty dovozu mělo Japonsko s 6 112 mil. \$. Mezi novými členskými zeměmi EU nejvíce dovezlo Polsko s 329 mil. \$ a ČR s 222 mil. \$. V případě Maďarska objem dovozu činil pouze 60 mil. \$.

V obchodní bilanci vývoz/dovoz vykázaly v roce 2003 Spojené státy v tomto odvětví kladné saldo, když objem vývozu převýšil více jak dvojnásobně objem dovozu. V případě EU-15 jako celku tomu bylo právě naopak, obchod v tomto odvětví vykázal záporné saldo. Obdobně tomu bylo i v případě Spojeného království, u kterého převážil vývoz produktů s vysokou technologickou náročností odvětví letectví nad jeho dovozem. Naproti tomu Německo a Francie vykázaly v roce 2003 v tomto odvětví kladné saldo obchodu. U Francie byl vývoz téměř dvojnásobně vyšší než dovoz. Naopak mezi typické dovozce s nízkým objemem vývozu se v tomto odvětví zařadili Japonsko a Austrálie. Konkrétní údaje za ostatní země OECD lze nalézt v grafu č. 11-27 na následující straně.

Graf č. 11-27:

Vývoz a dovoz odvětví „Letectví a kosmonautika“ zemí OECD v roce 2002 (mil. běžných \$)

Zdroj: MSTI 2004-1

11.3.2 Mezinárodní srovnání v produktovém pojetí

Produktové pojetí poskytuje na rozdíl od výše uvedeného odvětvového pojetí trochu odlišný pohled na obchod s produkty s vysokou technologickou náročností (high-tech). Údaje za skupiny high-tech produktů v produktovém pojetí nesouhlasí s údaji zjištěnými za jednotlivá high-tech odvětví, protože v high-tech odvětvích se vyrábějí i medium high-tech produkty.⁴ Rozdíly mezi skupinami high-tech produktů a high-tech odvětvími jsou uvedeny v metodické části této kapitoly.

V roce 2000 v produktovém pojetí zaznamenalo nejvyšší podíl vývozu high-tech produktů na celkovém svém vývozu Irsko. Podíl v uvedeném roce dosáhl 40,5 %. Bohužel bez bližších znalostí mezinárodního obchodu, investic a podniků v Irsku a nelze určit důvod takto vysokého podílu, který je uváděn i v jiných zahraničních publikacích. Druhý nejvyšší podíl vývozu high-tech produktů ve vývozu vykázaly Spojené státy, kde podíl v roce 2000 činil 29,8 %. Třetí pozici obsadilo s podílem 26,9 % Japonsko. Mezi další země s vysokým podílem high-tech produktů na vývozu se zařadily Francie (25,5 %), Spojené království (24,9 %) a Finsko (23,5 %).

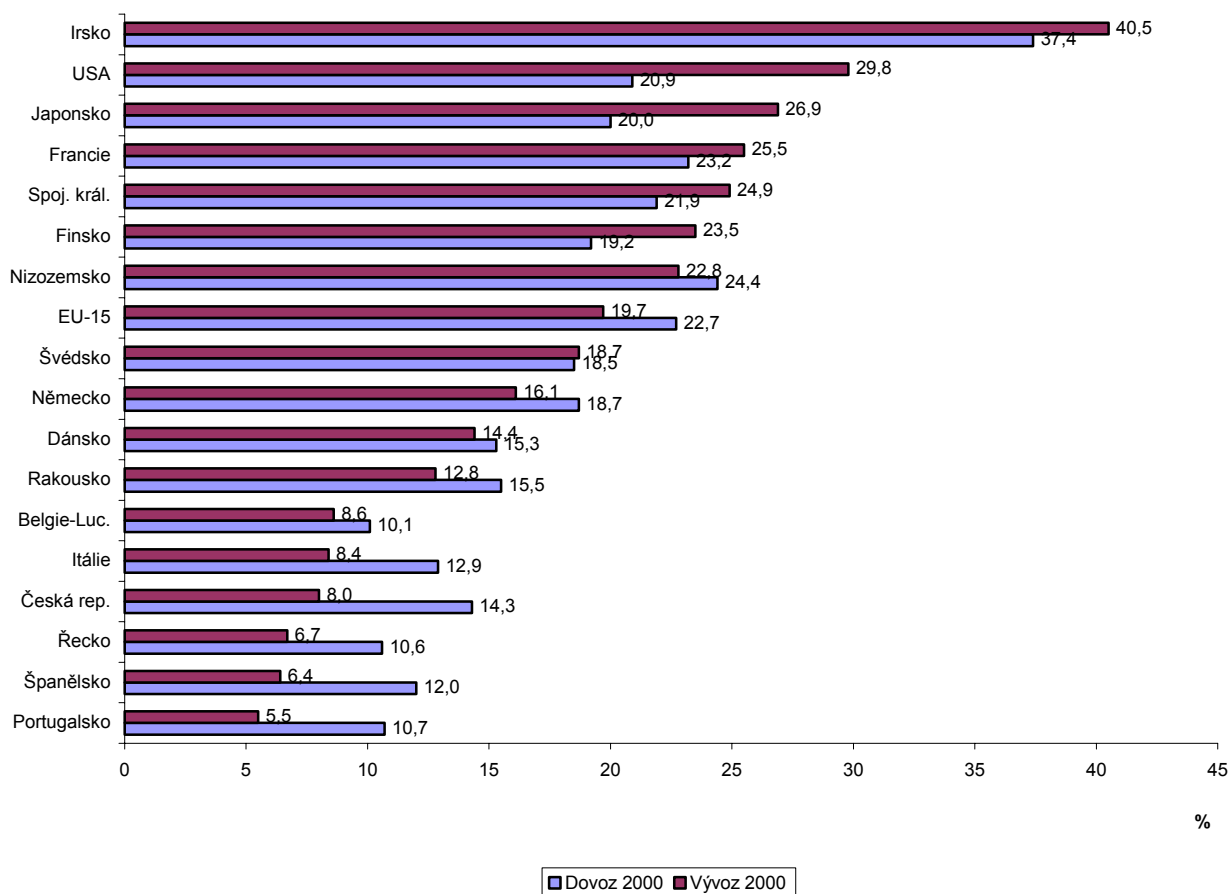
Česká republika na základě údajů ČSÚ patřila do skupiny zemí s nižším podílem high-tech produktů na vývozu, kam se v roce 2000 řadily například Itálie, Řecko a Španělsko. Podíl high-tech výrobku na vývozu v ČR činil 8,0 %. Nejnižší podíl high-tech produktů ve vývozu z vybraných zemí zaznamenalo Portugalsko, a to pouze 5,5 %.

Průměrný podíl za země EU-15 dosáhl v roce 2000 hodnoty 19,7 %, což je ve srovnání se Spojenými státy téměř dvojnásobně méně.

⁴ Pro mezinárodní srovnání jsou k dispozici údaje za roky 1995, 1999 a 2000. Novější údaje o mezinárodním obchodu s high-tech produkty nejsou dostupné.

Graf č. 11-28

Procentní podíl high-tech vývozu a dovozu na celkovém zahraničním obchodě u vybraných zemí v roce 2000 (%)

Zdroj: 3th RTSTI 2003, ČSÚ

Nejvyšší podíl high-tech produktů na dovozu zaznamenalo, stejně jako v případě vývozu, v roce 2000 Irsko. Podíl činil 37,4 %. Mezi další evropské země s vysokým podílem high-tech produktů na dovozu se řadily Nizozemí (24,4 %) a Francie (23,2 %). V případě Spojených států dosáhl uvedený podíl 20,9 % a u Japonska (20,0 %). Průměrná hodnota za země EU-15 činila 22,7 %.

Podíl high-tech produktů na dovozu za Českou republiku dosáhl na základě údajů ČSÚ hodnoty 14,3 %. Nižší hodnoty než ČR pak z vybraných zemí zaznamenaly: Itálie (12,9 %), Španělsko (12,0 %), Portugalsko (10,7 %) a pak Belgie společně s Lucemburskem (10,1 %), což je vůbec nejnižší zjištěný podíl. U těchto zemí je podíl high-tech produktů na dovozu výrazně vyšší než podíl na vývozu.

Následující grafy č. 11-29 a 11-30 přináší srovnání podílu jednotlivých skupin 1 až 9 high-tech produktů vývozu a dovozu pro EU-15, Spojené státy, Japonsko a Českou republiku v roce 2000.

U vývozu jednotlivých skupin high-tech produktů byla u všech presentovaných zemí, kromě ČR, dominantní skupina elektroniky. V případě Japonska tato skupina tvořila přesně 50 % celkového vývozu high-tech produktů. U Spojených států dosáhl podíl této skupiny 40 %, průměr za země EU-15 byl 34 %. Podíl vývozu elektroniky se na celkovém vývozu high-tech produktů v ČR podílel 23 %. Naopak ve vývozu high-tech produktů ČR byla nejvýznamněji zastoupena skupina elektrických strojů s 25 %.⁵ Spojené státy a EU-15 zaznamenaly vysoké podíly ve skupině letectví a kosmonautika, způsobně významným položkou prodeje letadel.

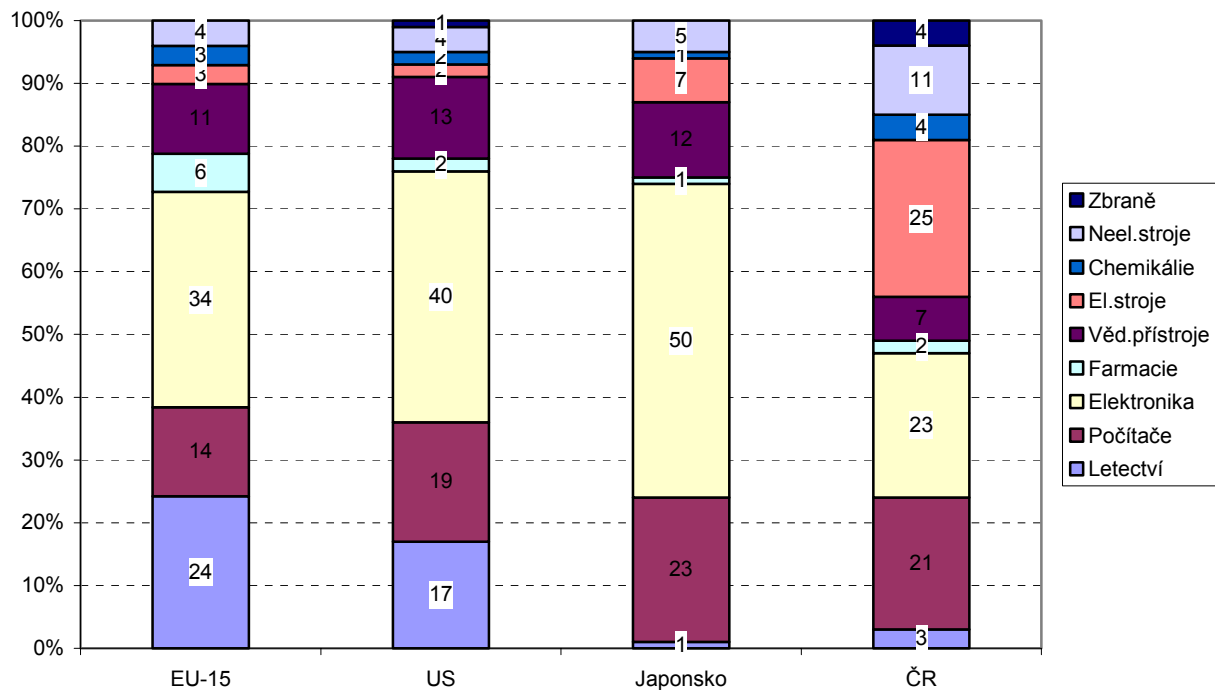
U dovozu high-tech produktů byla u všech presentovaných zemí nejsilněji zastoupena skupina 3 (Elektronika). Nejvyšší podíl dovozu elektroniky zaznamenaly Spojené státy (42 %). Druhou významnou skupinou high-tech produktů s vysokým podílem na celkovém dovozu high-tech produktů byla skupina 2 (Počítače).

Konkrétní podíly vývozu a dovozu jednotlivých skupin 1 až 9 viz grafy na následující straně.

⁵ Nutno uvést, že v období 2000 až 2003 došlo u ČR k výraznému zvýšení podílu vývozu i dovozu skupin 2 (Počítače) a 3 (Elektronika).

Graf č. 11-29

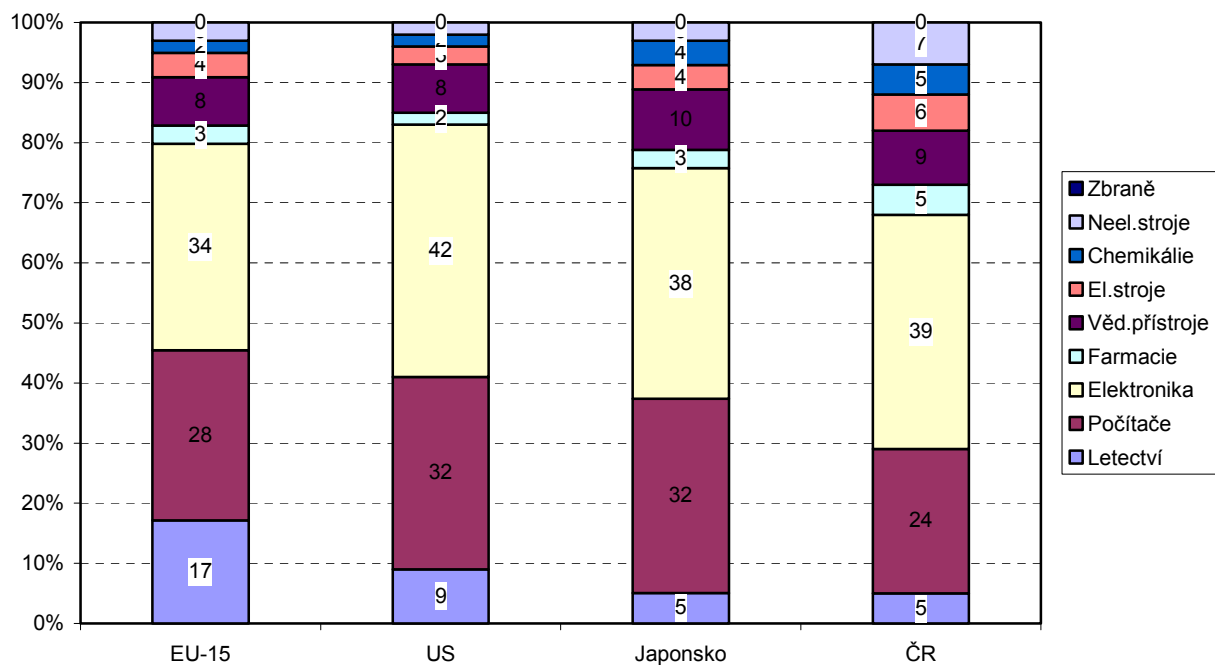
Podíly jednotlivých produktových skupin 1 až 9 na celkovém high-tech vývozu u vybraných zemí v roce 2000 (v %)

Zdroj: 3th RTSTI 2003, ČSÚ

Graf č. 11-30

Podíly jednotlivých produktových skupin 1 až 9 na celkovém high-tech dovozu u vybraných zemí v roce 2000 (v %)

Zdroj: 3th RTSTI 2003, ČSÚ

Závěr

Z uvedených údajů plyne, že v období 1999-2003 došlo v České republice k výraznému vzestupu vývozu i dovozu produktů vyspělé technologie, a to jak v absolutním vyjádření, tak i z hlediska jejich podílu na celkovém zahraničním obchodu. Nejvíce se na tomto vzestupu podílely skupiny 2 (Počítače a kancelářské stroje) a 3 (Elektronika a telekomunikace), což spolu s vysokými hodnotami vývozu produktů po aktivním zušlechťení a dovozu k aktivnímu zušlechťení v těchto skupinách, a také vysokému podílu vývozu afilací pod zahraniční kontrolou u odpovídajících odvětví OKEČ 30 a 32 vede k závěru, že se zde nejvýrazněji projevuje důsledek vstupu přímých zahraničních investic do těchto odvětví s následnými přenosy technologií, který umožnil jejich rozvoj v nových ekonomických podmínkách.

V transformačním období se tedy ČR, vystavená silné mezinárodní konkurenci, nestala v odvětvích vyspělé technologie pouhým dovozcem, ale působením faktorů globalizace (např. přímé zahraniční investice vedoucí k vytváření afilací zahraničních firem a přenesení nových technologií mateřských společností do nich a následným vývozem nově vyráběných produktů, nebo produktů po aktivním zušlechťení) a adaptací domácích firem na nové podmínky došlo nejen k výraznému zvýšení vývozu u skupin 2 a 3, ale i k udržení konkurenceschopnosti dalších produktových skupin 4 až 8, i když zde došlo k určitému poklesu objemu vývozu.